

ZAPISNIK
sa 49. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore,
održane 13. maja 2015. godine

Sjednica je počela u 12 sati.

Sjednicom je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sljedeći članovi/ce Odbora: Husnija Šabović, prim. dr Izet Bralić, Rešad Sijarić, Ljerka Dragičević, Zoran Miljanić, dr Ljiljana Đurašković, zamjenica predsjednika Odbora i poslanik Šefkija Murić, zamjena člana doc. dr Srđe Popovića, u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine.

Sjednici nijesu prisustvovali poslanici dr Radovan Asanović i Snežana Jonica.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Muhamed Gjokaj, predsjednik Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, Aleksa Ivanović i Radenko Lacmanović, članovi Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Petar Ivezić, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Zora Čizmović, načelnik Odjeljenja za zaštitu podataka o ličnosti u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Milan Radović, koordinator Programa ljudskih prava u NVO "Građanska alijansa" i Petar Đukanović, koordinator programa u NVO "Centar za građansko obrazovanje".

Sjednicu su pratili predstavnici medija.

Za sjednicu je utvrđen sljedeći

D N E V N I R E D:

- Usvajanje Zapisnika sa 48. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode,
održane 1. aprila 2015. godine-

1. IZVJEŠTAJ O STANJU ZAŠTITE LIČNIH PODATAKA I STANJU U OBLASTI PRISTUPA INFORMACIJAMA ZA 2014. GODINU, koji je Skupštini Crne Gore podnijela Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama;

2. USVAJANJE INFORMACIJA O AKTIVNOSTIMA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE U APRILU 2015. GODINE:

(1) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića i zamjenice predsjednika Odbora dr Ljiljane Đurašković na Panel diskusiji na temu "Etika poslanika: od standarda do prakse", održanoj 17. aprila 2015. godine u Podgorici i

(2) Informacija sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića i zamjenice predsjednika Odbora dr Ljiljane Đurašković sa predstavnicima NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju "Naša inicijativa", održanog 24. aprila 2015. godine u Podgorici, i

3. TEKUĆA PITANJA.

Zapisnik sa 48. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode usvojen je jednoglasno, bez primjedbi.

PRVA TAČKA-IZVJEŠTAJ O STANJU ZAŠTITE LIČNIH PODATAKA I STANJU U OBLASTI PRISTUPA INFORMACIJAMA ZA 2014. GODINU, koji je Skupštini Crne Gore podnijela Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da je riječ o petom godišnjem Izvještaju Agencije o stanju zaštite ličnih podataka u Crnoj Gori, a drugom godišnjem Izvještaju o stanju u oblasti pristupa informacijama, ukazujući da je ove godine Agencija dostavila objedinjeni Izvještaj za dvije oblasti koje su joj u nadležnosti. Na sjednicu u proširenom sastavu, pored predstavnika predlagača, pozvan je predstavnik Ministarstva unutrašnjih poslova jer je ovo Ministarstvo nadležno za Zakon o zaštiti podataka o ličnosti i inspeksijski nadzor nad primjenom Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Predstavnik Institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda je pozvan zbog velikog broja pritužbi zbog povrede prava na slobodan pristup informacijama koje su podnesene Zaštitniku, prvenstveno od NVO „MANS“. Imajući u vidu da su i u 2014. godini najveći broj zahtjeva za slobodan pristup informacijama podnosile nevladine organizacije, na sjednicu su pozvani i predstavnici NVO „Građanska alijansa“ i „Centar za građansko obrazovanje“.

Ovlašćeni predstavnici predlagača- Muhamed Gjokaj, predsjednik Savjeta Agencije i Aleksa Ivanović i Radenko Lacmanović, članovi Savjeta, obrazložili su Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2014. godinu.

Muhamed Gjokaj je saopštio da je pravo na slobodan pristup informacijama koje je garantovano Ustavom Crne Gore i Zakonom o slobodnom pristupu informacijama veoma važno u obezbjeđivanju transparentnijeg rada i veće odgovornosti državnih organa. Podsjetio je da je nadležnost Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, između ostalog, da vrši nadzor nad zakonitošću upravnih akata kojima se rješava o zahtjevima za pristup informacijama i preduzima zakonom propisane mjere, kao i da vrši inspeksijski nadzor nad primjenom Zakona u odnosu na sačinjavanje i ažuriranje vodiča za pristup informacijama, proaktivno objavljivanje informacija i dostavljanje akata i podataka za potrebe vođenja informacionog sistema pristupa informacijama.

Predstavio je statističke podatke o broju zahtjeva za slobodan pristup informacijama upućenih organima vlasti u 2014. godini, navodeći da je ukupan broj pristiglih zahtjeva iznosio 4058, od čega je 2213 odobreno, 590 djelimično odobreno, a 37 zahtjeva je ustupljeno drugom organu. Upućeno je 206 obavještenja, odbijeno 1007 zahtjeva i pet odbačeno. Takođe, informisao je poslanike o razlozima zbog kojih su prvostepeni organi odbijali zahtjeve za slobodan pristup informacijama: 491 zahtjev je odbijen zbog neposjedovanja informacije, 46 zbog nenadležnosti, 158 iz razloga neosnovanosti zahtjeva, 41 pozivom na Zakon o SPI član 14, a 30 iz razloga povjerljivosti/stepena tajnosti. U 2 slučaja informacija je već objavljena na internetu, u 145 nije naveden razlog odbijanja, u 63 je već odobren pristup informacijama, 10 zahtjeva je podrazumijevalo sačinjavanje nove informacije, u 5 slučajeva je već odlučeno o istoj upravnoj stvari, u 9 se pozivalo na druge Zakone, a 7 zahtjeva je odbijeno iz drugih razloga.

U 2014. godini Agenciji su podnešene 1753 žalbe, od čega su 1332 usvojene i 24 djelimično usvojene. Šest žalbi je odbačeno iz razloga što su izjavljene neblagovremeno. 165 je odbijeno iz razloga što pravno lice nije obveznik zakona, pravilno su primijenjene zakonske odredbe, rješenjem je u potpunosti usvojen zahtjev ili je informacija objavljena na web sajtu

organa. Naveo je da je 226 postupaka obustavljeno. Najveći broj žalbi podnijele su nevladine organizacije (1568), dok su fizička lica podnijela 162 žalbe, pravna lica 16, ustanove tri, političke partije dvije, a mediji i privredna društva po jednu žalbu.

Predsjednik Savjeta Agencije je naglasio da u izvještajnom periodu nije podnešena nijedna prekršajna prijava, jer u sedam inspekcijskih nadzora, poslije zapisnički ukazanih nedostataka i otklanjanja istih od strane subjekata nadzora, nijesu utvrđene povrede člana 12 Zakona o slobodnom pristupu informacijama u pogledu proaktivnog pristupa informacijama.

Govoreći o dijelu Izvještaja koji se odnosi na zaštitu ličnih podataka, Muhamed Gjokaj je saopštio da je u 2014. godini izvršeno 122 nadzora i sedam provjera postupanja. Kada je riječ o strukturi nadzora, saopštio je da je kod privrednih društava, finansijskih organizacija, banaka, osiguravajućih društava izvršeno 55 nadzora, što čini 45%, dok je u okviru privatnih zdravstvenih ustanova izvršeno 42 nadzora, što predstavlja 34% od ukupnog broja nadzora. U javnim ustanovama i javnim preduzećima izvršeno je 13 nadzora, stambenim zgradama pet, državnim ustanovama tri nadzora, a kod manjinskih savjeta i lokalnih samouprava po dva.

U 2014. godini, u okviru redovnog nadzora, akcenat je usmjeren na ustanove socijalne i dječije zaštite (Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju Nikšić, Centar za socijalni rad Nikšić, Centar za socijalni rad Herceg Novi...) koje posjeduju zbirke iz posebne kategorije ličnih podataka, na zdravstvene ustanove, s obzirom da se u njima obrađuju lični podaci iz posebne kategorije, i privredna društva zbog upotrebe video nadzora.

Utvrđene su nepravilnosti kod nekih subjekata koji nijesu, shodno članu 26 Zakona o zaštiti ličnih podataka, dostavili zbirke Agenciji. Uvidom u elektronsku evidenciju odnosno zbirku pacijenata prilikom kontrola privatnih zdravstvenih ustanova ustanovljeno je da se primjenjuju tehničke mjere iz člana 24 Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, kao i upustva odnosno pravila unosa ličnih podataka pacijenata propisana od strane Fonda zdravstva. Kontrolom privrednih društava utvrđene su nepravilnosti u nedostavljanju evidencija-zbirki, nedonošenju Odluke o uvođenju video nadzora i postavljanju kamera u prostorijama suprotno članu 36 Zakona o zaštiti podataka o ličnosti. Svim subjektima nadzora zapisnički je ukazano na utvrđene nepravilnosti i ostavljen im je rok od 7 do 15 dana da ih otklone, nakon čega su subjekti nadzora otklonili utvrđene nedostatke, obavještavajući o tome Agenciju.

Saopštio je da su u 2014. godini izvršena 32 vanredna nadzora, od čega 17 kod privrednih društava, pet za stambene zgrade, četiri za javne ustanove/preduzeća, tri kod državnih organa, dva kod manjinskih savjeta i jedan kod lokalne samouprave. Agenciji je prethodne godine od strane 98 rukovalaca dostavljeno 196 evidencija zbirki ličnih podataka. U istom periodu, Agenciji je upućeno 18 zahtjeva za dobijanje saglasnosti za uspostavljanje zbirki ličnih podataka, 13 zahtjeva za dobijanje saglasnosti za iznošenje podataka i 41 zahtjev za davanje mišljenja, od čega 5 zahtjeva kojim se traži mišljenje u vezi primjene odredbi Zakona o slobodnom pristupu informacijama, a 36 u vezi primjene Zakona o zaštiti podataka o ličnosti. Agencija je u 25 slučajeva dala pozitivno mišljenje u vezi implementacije Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, dok je u 9 slučajeva dala mišljenje da se obrada ličnih podataka ne vrši u skladu sa odredbama ovog Zakona, u 2 slučaja ukazala da je potrebno precizirati zakonske norme kako bi iste bile usklađene sa ovim zakonom. U 5 predmeta je donešen Zaključak da se neće izdavati mišljenja po zahtjevima koji se odnose na primjenu Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

Na kraju, predsjednik Savjeta Agencije je zaključio da je u 2014. godini, kroz nadzore i edukaciju, Agencija uspjela da podigne svijest o potrebi zaštite ličnih podataka, jer se sve veći broj obveznika i lica obraća Agenciji i traži mišljenja, saglasnosti, objašnjenja, a sve više je zahtjeva za zaštitu prava. Naglasio je da rukovaoci zbirki ličnih podataka u 100% slučajeva, prilikom

ukazivanja na nepravilnosti, postupe po zapisnicima. Vidan napredak je ostvaren kod privrednih društava u oblasti hotelijerstva u dijelu nezadržavanja identifikacionih dokumenata, skeniranja ili fotokopiranja, kao i u pogledu postavljanja video nadzora.

Aleksa Ivanović, član Savjeta Agencije je uputio pohvale za izradu Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku, odnosno izmjenu člana 257 Zakonika u skladu sa inicijativom i preporukama Agencije, a u cilju zaštite ličnih podataka u krivičnom postupku. Preporučio je da se analizira potreba izmjena Zakona o elektronskim komunikacijama, posebno imajući u vidu presudu Evropskog suda pravde iz Luksemburga i primjenu Direktive 2006/24/EZ koja se odnosi na zaštitu ličnih podataka u ovoj oblasti. Ukazao je na važnost praćenja svih aktivnosti Evropske unije na planu zaštite ličnih podataka. U pogledu pravila za korišćenje video nadzora, uputio je na važnu presudu Evropskog suda pravde iz decembra 2014. godine. Ukazao je i na važnost uspostavljanja ravnoteže između prava na zaštitu ličnih podataka i prava na slobodan pristup informacijama, podsjećajući pritom na Presudu Evropskog suda pravde u slučaju "Gonzales protiv Google." Smatra da posebnu pažnju treba posvetiti zaštiti posebne kategorije ličnih podataka, naročito zaštiti podataka o zdravstvenom stanju. Apelovao je na nadležne državne organe da uključuju i kontaktiraju predstavnike Agencije prilikom izrade zakona i drugih propisa kojima se reguliše obrada ličnih podataka.

Radenko Lacmanović, član Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je mišljenja da je praksa koju su primijenili prošle godine kada su Skupštini dostavili odvojene Izvještaje o stanju u oblasti zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama bolja, nego ovogodišnja kada su dostavili objedinjeni Izvještaj, jer stanje ne može biti jednako u obje oblasti. Podsjetio je da je Zakon o slobodnom pristupu informacijama ocijenjen veoma pozitivno, uz očekivanje da će se njegovom primjenom doprinijeti većoj transparentnosti državnih organa. Međutim, stanje u ovoj oblasti nije zadovoljavajuće, jer su u prošloj godini Agenciji podnešene 1753 žalbe na postupanje prvostepenih organa vlasti u oblasti slobodnog pristupa informacijama, od čega 1047 zbog ćutanja administracije. Istakao je da je praksa prvostepenih organa da ne odlučuju u zakonskom roku neprihvatljiva. Agencija se, kao drugostepeni organ suočava sa problemom, jer često prvostepeni organ rješenjem odobri slobodan pristup informaciji, a akt koji dostavi podnosiocu zahtjeva za slobodan pristup informacijama ne predstavlja informaciju koja je rješenjem odobrena. Iz tog razloga podnosioci zahtjeva za slobodan pristup informacijama podnose Agenciji žalbe, koja teško može poništavati rješenja kojima je odobren zahtjev za pristup informacijama i u takvim slučajevima rješenja šalje na izvršenje.

Lacmanović je saopštio da u određenim situacijama, pojedini organi vlasti tvrde da nemaju informaciju i ne obrazlažu razloge neposjedovanja informacije, niti prosleđuju zahtjev za slobodan pristup informacijama nadležnom organu koju bi mogao posjedovati tu informaciju. Posebno je naglasio da su članom 40 Zakona o slobodnom pristupu informacijama definisana prava, a ne obaveze Savjeta Agencije, kao drugostepenog organa, po kojem Savjet, radi rješavanja po žalbi i vršenja nadzora nad zakonitošću upravnih akata po zahtjevima za pristup informacijama, ima pravo da zahtijeva da mu organ vlasti dostavi kompletnu informaciju ili dio informacije kojoj se traži pristup, kao i druge informacije i podatke koji su potrebni za odlučivanje. Takođe, Savjet ima pravo da zahtijeva da inspekcija koja je nadležna za kontrolu kancelarijskog poslovanja utvrdi da li organ vlasti posjeduje traženu informaciju. Saopštio je da u ogromnoj većini slučajeva od nadležne inspekcije za kontrolu kancelarijskog poslovanja dobijaju odgovore kojima ih "uče" kako da postupaju u konkretnom slučaju, što je njemu, kao članu Savjeta, neprihvatljivo. Naveo je da ih inspekcija nadležna za kontrolu kancelarijskog poslovanja upućuje da još jednom pošalju zahtjev da se prvostepeni organ izjasni o razlogu zbog kojeg nema traženu informaciju i da pitaju da li

zaista ima tu informaciju. Ako je Agencija dobila rješenje kojim je odlučeno po zahtjevu i isti odbijen iz razloga što prvostepeni organ ne posjeduje traženu informaciju, smatra da ne mogu tražiti informaciju za koju se prvostepeni organ dva puta izjasnio da je ne posjeduje. U takvim situacijama Agencija ne bi mogla ispoštovati rok od 15 dana za odlučivanje po žalbi. Jedino što im preostaje jeste da zahtijevaju kontrolu kancelarijskog poslovanja. Ukoliko nadležna inspekcija nije u mogućnosti ili nema volje i kadra da postupa po zahtjevima Agencije i vrši kontrolu prvostepenih organa u slučaju kada tvrde da nemaju traženu informaciju, Agencija je spremna da preuzme tu nadležnost, s tim što je neophodno stvoriti zakonske preduslove i kadrovske i materijalne uslove za obavljanje te nadležnosti, istakao je Lacmanović. Ocijenio je da bi stanje u oblasti slobodnog pristupa informacijama trebalo biti bolje, nego što je sada. Zaključio je da broj žalbi koje je Agencija usvojila na rješenja prvostepenih organa o slobodnom pristupu informacijama ukazuje da je Agencija snažno afirmisala pravo javnosti da zna. S tim u vezi, konstatovao je da ovaj Izvještaj Agencije zalužuje podršku članova Odbora.

Na izjavu člana Savjeta Agencije Radenka Lacmanovića o načinu postupanja inspekcije za kontrolu kancelarijskog poslovanja po zahtjevima Savjeta Agencije Predsjednik Savjeta Gjokaj je saopštio da su navedene probleme prevazišli, jer je uspostavljena saradnja Agencije i inspekcije, tako da inspekcija sada postupa po zahtjevima Agencije, čime je “začarani krug” nedostavljanja podataka i izbjegavanja obaveze od strane organa da dostave informacije, u značajnom dijelu riješen u 2015. godini i već su počeli sa podnošenjem prekršajnih prijava. Kao Predsjednik Savjeta, izdvojio je mišljenje po pitanju postupanja nadležne inspekcije za kancelarijsko poslovanje, jer je njegov cilj da se sa organima nad kojima Agencija vrši nadzor i inspekcijom za kancelarijsko poslovanje razvije saradnja radi zajedničkog rješavanja svih problema.

Lacmanović je saopštio da je Savjetu Agencije i u 2015. godini dostavljen značajan broj dopisa od strane nadležne inspekcije kojima ih upućuju kako da postupaju, pri čemu inspekcija ne želi da vrši kontrolu kancelarijskog poslovanja. Radi pojašnjenja cijele situacije i neslaganja sa Predsjednikom Savjeta po ovom pitanju, Radenko Lacmanović je najavio da će svim poslanicima i medijima dostaviti dopise koji su u 2015. godini Savjetu Agencije upućeni od inspekcije nadležne za kancelarijsko poslovanje. Podsjetio je da su svim obveznicima koje imaju u informacionom sistemu Agencije uputili cirkularno pismo kojim im sugerišu da se uvijek detaljno izjasne o razlozima zbog kojih ne posjeduju traženu informaciju ukoliko zbog toga odbijaju zahtjev za slobodan pristup informacijama.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je podsjetio da je Agencija u vršenju poslova iz svog djelokruga samostalna i nezavisna i ocijenio da bez obzira na različita mišljenja članova Savjeta o pojedinim pitanjima, Savjet treba da djeluje kao kolektivni organ i da formuliše određeni stav po konkretnim pitanjima.

U raspravi su učestvovali: Zora Čizmović, načelnik Odjeljenja za zaštitu podataka o ličnosti u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Petar Ivezić, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Milan Radović, predstavnik NVO „Građanska alijansa“ i dr Halil Duković, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode.

Zora Čizmović, načelnik Odjeljenja za zaštitu podataka o ličnosti u Ministarstvu unutrašnjih poslova, je saopštila da je ovo Ministarstvo resorno za zaštitu ličnih podataka, dok je slobodan pristup informacijama u nadležnosti Ministarstva kulture. Podsjetila je da je bila član Radne grupe za izradu Nacrta Zakona o slobodnom pristupu informacijama i mišljenja je da su Zakon o zaštiti podataka o ličnosti i Zakon o slobodnom pristupu informacijama jako dobro urađeni. Navedeno je potvrđeno i na brojnim međunarodnim konferencijama, gdje se konstatuje da je Crna Gora u ovim oblastima dostigla zahtjevne standarde koji važe u državama Evropske

unije. Sada u ovoj oblasti za crnogorske zakonodavce više nema nepoznanica, iako je neophodno pratiti nove standarde. Smatra da je Agencija realizovala mnogo, ali i da predstoje brojne obaveze. Povodom različitih mišljenja članova Savjeta Agencije, podsjetila je da bi po Zakonu Savjet trebalo da djeluje kao kolektivni organ. Različita tumačenja članova Savjeta o pojedinim pitanjima iz njihove nadležnosti mogla bi prouzrokovati nedoumice i zabune kod subjekata koji traže mišljenja Agencije.

Načelnik Odjeljenja za zaštitu podataka o ličnosti u Ministarstvu unutrašnjih poslova je potvrdila da je nadležna inspekcija MUP-a tokom 2014. godine upućivala preporuke Savjetu Agencije da još jednom zahtijeva od organa vlasti da se izjasne da li posjeduju tražene informacije. U međuvremenu podnešen je veliki broj prekršajnih prijava zbog nepoštovanja Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Navela je podatak da su neki ministri, sekretari ministarstava i direktori javnih ustanova kažnjeni od strane nadležne inspekcije. Ocjenjuje da će se u 2015. godini riješiti problem nepoštovanja ovog Zakona.

Petar Ivezić, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore je saopštio da je u 2014. godini Zaštitnik imao u radu 88 pritužbi zbog povrede prava na slobodan pristup informacijama, od čega je 41 podnešena u 2014. godini, a 47 prenešeno iz 2013. godine. Nakon sprovedenog postupka u dva slučaja je utvrđeno da nema povrede prava, u 37 slučajeva povreda prava je otklonjena u toku ispitnog postupka, a u 44 slučaja dato je mišljenje sa preporukom, dok su u dva slučaja podnosioci upućeni na druga pravna sredstva. Naglasio je da je u posljednje dvije godine broj pritužbi koje su se odnosile na povredu ovog prava smanjen za 60 %. Pritužbe su se uglavnom odnosile na dugo trajanje upravnog postupka, nepostupanje po zahtjevima za slobodan pristup informacijama i neizvršavanje sudskih presuda.

Milan Radović, predstavnik NVO „Građanska alijansa“ je saopštio da se ova organizacija dug period bavi praćenjem predmetne oblasti. Ocijenio je da postoji određeni napredak u zakonskoj regulativi i djelovanju nadležnih institucija u ovim oblastima, ali je nedovoljno razvijena svijest građana o njihovim pravima. Istakao je redovnu i korektnu saradnju sa Agencijom za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama. Ukazao je na slučajeve nepoštovanja preporuka Agencije. Naveo je primjer kršenja Zakona o zaštiti podataka o ličnosti od strane javnih izvršitelja i nakon preporuke Agencije, što ukazuje da je neophodno unaprijediti stanje u ovoj oblasti. Istakao je da se u Evropskoj uniji ovoj temi posvećuje više značaja. Podsjetio je na navode iz Izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2014. godinu kojima se ukazuje na potrebu pronalaženja pravog balansa između prava na slobodan pristup informacijama i zaštitu podataka o ličnosti. Apelovao je na poslanike da osim donošenja zakona, njihov akcenat bude na praćenju njihove primjene. Naveo je primjer iz prakse NVO „Građanska alijansa“, koja nije uspjela da dobije informaciju da li je tačan podatak da je jedan policijski službenik osuđen više puta pred istim sudom za zlostavljanje i torturu. Razlog tome je bio što je Vrhovni sud donio Načelni pravni stav za koji Građanska alijansa smatra da nije u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama. Shodno tom Pravnom stavu, od 6. jula 2011. godine, ne može se dozvoliti pristup informaciji kada se traži pojedinačna tačno određena odluka. Član Savjeta Agencije, Radenko Lacmanović je istakao da je i za njega takav stav Vrhovnog suda neprihvatljiv, jer je članom 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama utvrđeno da se pravo na pristup informacijama u posjedu organa vlasti ostvaruje na način i po postupku propisanim ovim Zakonom.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je pozvao članove Odbora da podrže Izvještaj o stanju u oblasti zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2014. godinu. Konstatovao je da je Crna Gora napredovala u ovim oblastima. Smatra da je Agencija ostvarila značajne rezultate uprkos nedovoljnim administrativnim kapacitetima. Intencija je da

građani u većem stepenu podnose zahtjeve za slobodan pristup informacijama zbog čega ocjenjuje da je u narednom periodu neophodno više pažnje posvetiti edukaciji građana o važnosti prava na slobodan pristup informacijama i zaštiti podataka o ličnosti. Imajući u vidu zabrinjavajuće veliki broj slučajeva ćutanja administracije, ohrabruje informacija da će se pokretati prekršajni postupci za kršenje Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Predsjednik je mišljenja da stav Agencije mora biti nepristrasan, u skladu sa zakonima u ovim oblastima koji su kvalitetni i u skladu sa evropskim standardima. Nove okolnosti mogu usloviti potrebu za njihovom izmjenom, a poslanici izražavaju spremnost za poboljšanje normi zakona ukoliko se ocijeni potrebnim. Mišljenja je da je teško zaštititi lične podatke od eventualnih zloupotreba, pogotovo u zdravstvenom sistemu. Predsjednik Odbora je takođe zaključio da je neophodno težiti uspostavljanju balansa između prava na slobodan pristup informacijama i prava na zaštitu ličnih podataka, jer javnost ima pravo da zna, ali i svako ima pravo na zaštitu svoje privatnosti.

Odbor je većinom glasova (četiri glasa „za“ i dva „uzdržana“) podržao Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2014. godinu, i odlučio da, u skladu sa članom 162 Poslovnika, Skupštini podnese Izvještaj sa predlogom zaključka.

Izvještaj su podržali: dr Halil Duković, Husnija Šabović, Rešad Sijarić i Šefkija Murić, a uzdržane su bile poslanice dr Ljiljana Đurašković i Ljerkica Dragičević.

Nakon rasprave, Odbor za ljudska prava i slobode je na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore podnio Skupštini

I Z V J E Š T A J
O RAZMATRANJU IZVJEŠTAJA O STANJU ZAŠTITE LIČNIH PODATAKA I
STANJU U OBLASTI PRISTUPA INFORMACIJAMA ZA 2014. GODINU,
koji je Skupštini Crne Gore podnijela Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan
pristup informacijama

Odbor za ljudska prava i slobode na 49. sjednici, kao nadležni odbor, razmotrio je Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2014. godinu, koji je Skupštini Crne Gore podnijela Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama.

Ovlašćeni predstavnici predlagača- Muhamed Gjokaj, predsjednik Savjeta Agencije i Radenko Lacmanović i Aleksa Ivanović, članovi Savjeta, podnijeli su uvodno obrazloženje o Izvještaju i predstavili osnovne aktivnosti i statističke podatke o radu Agencije u prethodnoj godini.

U oblasti zaštite ličnih podataka informisali su:

- da je u 2014. godini obavljeno 122 nadzora, od čega 90 redovnih, 32 vanredna i sedam provjera postupanja;
- o strukturi izvršenih nadzora;
- da je u 2014. godini, u okviru redovnog nadzora, akcenat usmjeren na ustanove socijalne i dječije zaštite koje posjeduju zbirke iz posebne kategorije ličnih podataka, na zdravstvene ustanove s obzirom da se u njima obrađuju lični podaci iz posebne kategorije i privredna društva zbog upotrebe video nadzora;

- o utvrđenim nepravilnostima kod subjekata koji su bili predmet nadzora, naglasivši da su subjekti nadzora u ostavljenom roku otklonili utvrđene nedostatke, obavještavajući o tome Agenciju;

- o broju dostavljenih evidencija zbirki ličnih podataka od strane rukovalaca zbirki, i
- o zahtjevima za dobijanje saglasnosti za uspostavljanje zbirki ličnih podataka, iznošenje podataka i za davanje mišljenja.

Predstavnici Savjeta Agencije su apelovali na nadležne državne organe da ih uključuju i kontaktiraju prilikom izrade zakona i drugih propisa kojima se reguliše obrada ličnih podataka kako bi dali stručno mišljenje i na taj način pomogli državnim organima i građanima u garanciji i zaštiti ličnih podataka.

Uputili su pohvale za izradu Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku, odnosno izmjenju člana 257 Zakonika, u skladu sa inicijativom i preporukama Agencije, u cilju zaštite ličnih podataka u krivičnom postupku. Preporučili su da se analizira potreba izmjena Zakona o elektronskim komunikacijama, posebno imajući u vidu presudu Evropskog suda pravde iz Luksemburga i primjenu Direktive 2006/24/EZ.

U oblasti slobodnog pristupa informacijama informisali su:

- o broju zahtjeva za slobodan pristup informacijama upućenim organima vlasti (4058) u 2014. godini i načinu postupanja po istima;

- o broju žalbi (1753) podnešenih Agenciji, kao drugostepenom organu za slobodan pristup informacijama i postupanju po istima (1332 usvojene, 24 djelimično usvojene, 6 odbačenih, 165 odbijenih, 226 obustavljenih postupaka);

- da su najveći broj žalbi (1568), kao i 2013. godine, podnijele nevladine organizacije (uglavnom MANS);

- zbog ćutanja administracije od 1753 žalbe, 1047 se odnosilo na postupanje prvostepenih organa vlasti u oblasti slobodnog pristupa informacijama;

- da je česta praksa prvostepenih organa da rješenjem odobre slobodan pristup informaciji, a akt koji dostave podnosiocu zahtjeva ne predstavlja informaciju koja je rješenjem odobrena;

- da u određenim situacijama pojedini organi vlasti tvrde da nemaju informaciju i ne obrazlažu razloge neposjedovanja iste, niti prosleđuju zahtjev za slobodan pristup informacijama nadležnom organu koju bi mogao posjedovati tu informaciju, i

- da u izvještajnom periodu nije podnešena nijedna prekršajna prijava, jer u sedam inspeksijskih nadzora, poslije zapisnički ukazanih nedostataka i otklanjanja istih od strane subjekata nadzora, nijesu utvrđene povrede člana 12 Zakona o slobodnom pristupu informacijama u pogledu proaktivnog pristupa informacijama.

Član Savjeta Agencije Radenko Lacmanović je upoznao članove Odbora u vezi sa postupanjem nadležne inspekcije za kontrolu kancelarijskog poslovanja po zahtjevima Savjeta Agencije u izvještajnom periodu kada je nadležna inspekcija u velikom broju slučajeva upućivala Savjet Agencije da još jednom pošalje zahtjev da se prvostepeni organ izjasni da li ima tu informaciju i o razlogu zbog kojeg nema traženu informaciju. Predsjednik Savjeta je obavijestio da su navedeni problemi prevaziđeni i da je u ovom trenutku uspostavljena saradnja Agencije i inspekcije, tako da inspekcija sada postupa po zahtjevima Agencije. Načelnica MUP-a za oblast zaštite ličnih podataka i slobodan pristup informacijama naglasila je da je u međuvremenu podnijeto dosta prekršajnih prijava protiv onih koji nijesu ispoštovali Zakon o slobodnom pristupu informacijama, te da su neki ministri, sekretari ministarstava, direktori javnih ustanova kažnjeni od strane Upravne inspekcije.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je ocijenio da je Crna Gora napredovala u ovim oblastima i da je Agencija ostvarila značajne rezultate uprkos nedovoljnim administrativnim kapacitetima. Intencija je da građani u većem stepenu podnose zahtjeve za slobodan pristup informacijama zbog čega ocjenjuje da je u narednom periodu neophodno više pažnje posvetiti edukaciji građana o važnosti prava na slobodan pristup informacijama i zaštitu podataka o ličnosti. Imajući u vidu zabrinjavajuće veliki broj slučajeva ćutanja administracije, ohrabruje informacija da će se pokretati prekršajni postupci za kršenje Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Mišljenja je da stav Agencije mora biti nepristrasan, u skladu sa zakonima u ovim oblastima koji su kvalitetni i u skladu sa evropskim standardima. Predsjednik Odbora je, takođe, zaključio da je neophodno težiti uspostavljanju balansa između prava na slobodan pristup informacijama i prava na zaštitu ličnih podataka, jer kao što javnost ima pravo da zna, svakako treba poštovati i osnovno pravo na zaštitu ličnih podataka.

U skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, radi sveobuhvatnijeg sagledavanja stanja u oblasti zaštite ličnih podataka i slobodnog pristupa informacijama, na sjednici su učestvovali: Petar Ivezić, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Zora Ćizmović, načelnik Odjeljenja za zaštitu podataka o ličnosti u Ministarstvu unutrašnjih poslova i predstavnici nevladinih organizacija: Milan Radović iz „Građanske alijanse“ i Petar Đukanović iz „Centra za građansko obrazovanje“.

Nakon uvodnih napomena predstavnika predlagača i rasprave, Odbor je većinom glasova (četiri glasa „za“ i dva „uzdržana“) podržao Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2014. godinu i odlučio da predloži Skupštini sledeći

ZAKLJUČAK:

1. Prihvata se Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2014. godinu.

2. Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je u 2014. godini putem nadzora i edukacije uspjela da podigne svijest o potrebi zaštite ličnih podataka, jer se sve veći broj obveznika i lica obraća Agenciji i traži mišljenja, saglasnosti, objašnjenja, a i sve je više zahtjeva za zaštitu prava.

3. Učinjeni su pozitivni pomaci u oblasti zaštite ličnih podataka koji su uočljivi i mjerljivi, zbog čega Agencija svojim aktivnostima doprinosi da se o njoj stvara slika kao o snažnom i pouzdanom institucionalnom mehanizmu zaštite ličnih podataka.

4. Na osnovu evidentnih i mjerljivih pomaka konstatuje se da se zaštititi ličnih podataka kao jednom od najvažnijih osnovnih ljudskih prava svakim danom daje sve veći značaj, a zajedničko djelovanje svih subjekata je preduslov da se svijest o značaju zaštite ličnih podataka podigne na još viši nivo.

5. Vidan napredak je napravljen kod privrednih društava u oblasti hotelijerstva u dijelu nezadržavanja identifikacionih dokumenata, skeniranja ili fotokopiranja, kao i u pogledu postavljanja video nadzora.

6. Agencija je posebnu pažnju skrenula na ugroženost zdravstvenih podataka zbog čega je neophodno ukazivanje da informacionim sistemom nije sve perfektno zaštićeno i da niko ko nije ljekar ne može pristupiti tim podacima.

7. Stanje u oblasti pristupa informacijama je slično kao i prethodne godine, odnosno organi vlasti u prvostepenom postupku još uvijek u značajnoj mjeri ograničavaju pravo na slobodan pristup informacijama, na što ukazuje i broj predmeta koje je Agencija primila i riješila, što upućuje na zaključak da pravo na slobodan pristup informacijama još uvijek nije lako ostvariti u Crnoj Gori.

8. Donošenje Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Sl.list Crne Gore“, broj 44/12 od 19.08.2012. godine) imalo je za cilj afirmaciju modernih shvatanja suštine prava na slobodan pristup informacijama i omogućavanja lakšeg pristupa dokumentima u posjedu organa vlasti za sve građane.

Saglasno toj koncepciji, još jednom je neophodno ukazati da su organi vlasti dužni da informacije o svom radu objavljuju na proaktivnoj osnovi kojom se afirmiše utvrđeni javni interes u pogledu objavljivanja informacija.

9. Potrebno je da Agencija, shodno svojoj nadzornoj ulozi, podnosi zahtjeve za pokretanje prekršajnog postupka protiv organa koji nijesu donijeli i objavili vodiče za pristup informacijama i ne ažuriraju ga, kao i protiv organa koji ne objavljuju kao proaktivne one informacije propisane zakonom, te i svih koji ne poštuju obavezu dostavljanja podataka u informacioni sistem Agencije, zbog čega je neophodno da tokom 2015. godine Agencija ovu zakonsku obavezu realizuje bez odlaganja.

10. Imajući u vidu preovlađujuće postupanje prvostepenih organa u 2014. godini, kao i u 2013. godini, da prvostepeni organi pristup informacijama ograniče pozivom na druge zakone, mora se uzeti u obzir da je član 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama jasan i utvrđuje da se pravo na slobodan pristup informacijama ostvaruje na način i po postupku propisanim ovim Zakonom.

11. I u 2014. (kao i u 2013.) godini utvrđen je veliki broj slučajeva ćutanja administracije, čak u 1047 slučajeva, zbog čega je potrebno konstantno raditi na jačanju principa transparentnosti u radu organa vlasti.

12. U 2014. (kao i u 2013.) godini nevladine organizacije su najbrojniji podnosioci zahtjeva za pristup informacijama, a i žalbi upućenih Agenciji što upućuje na potrebu edukacije javnosti u kojoj najbrojniji podnosioci zahtjeva treba da budu građani koji bi se kroz adekvatno osmišljene informativne kampanje upoznali sa ovlašćenjima i nadležnostima Agencije.

13. “Pravi balans treba da bude uspostavljen između prava na slobodni pristup informacijama i pravila o zaštiti ličnih podataka, uzimajući u obzir potrebu da se osigura odgovornost i transparentnost rada javnih ustanova i zvaničnika“, kako je navedeno u Izvještaju Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2014. godinu, zbog čega je potrebno nastaviti obuke osoblja Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama i informisanje i edukaciju građana o ovim pravima.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određena je poslanica dr Ljiljana Đurašković, zamjenica predsjednika Odbora.

DRUGA TAČKA- USVAJANJE INFORMACIJA O AKTIVNOSTIMA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE U APRILU 2015. GODINE:

- (1) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića i zamjenice predsjednika Odbora dr Ljiljane Đurašković na Panel diskusiji na temu “Etika poslanika: od standarda do prakse”, održanoj 17. aprila 2015. godine u Podgorici i
- (2) Informacija sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića i zamjenice predsjednika Odbora dr Ljiljane Đurašković sa predstavnicima NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju “Naša inicijativa”, održanog 24. aprila 2015. godine u Podgorici

Članovi Odbora za ljudska prava i slobode su jednoglasno (šest glasova “za”) usvojili:

- Informaciju o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića i zamjenice predsjednika Odbora dr Ljiljane Đurašković na Panel diskusiji na temu “Etika poslanika: od standarda do prakse”, održanoj 17. aprila 2015. godine u Podgorici i
- Informaciju sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića i zamjenice predsjednika Odbora dr Ljiljane Đurašković sa predstavnicima NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju “Naša inicijativa”, održanog 24. aprila 2015. godine u Podgorici.

Odlučeno je da, u skladu sa uobičajenom praksom, Informacije budu sastavni dio Zapisnika sa 49. sjednice Odbora.

TREĆA TAČKA- TEKUĆA PITANJA

Saglasnošću članova Odbora za ljudska prava i slobode, u skladu sa nadležnostima utvrđenim Etičkim kodeksom poslanika, utvrđen je obrazac Svečane izjave koji će biti dostavljen šefovima svih poslaničkih klubova u Skupštini Crne Gore radi potpisivanja od strane poslanika, kako bi se stvorili i formalni uslovi za početak primjene Etičkog kodeksa poslanika.

Sjednica je završena u 13 sati.

ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA
Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković

SASTAVNI DIO ZAPISNIKA SU:

- Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića i zamjenice predsjednika Odbora dr Ljiljane Đurašković na Panel diskusiji na temu "Etika poslanika: od standarda do prakse", održanoj 17. aprila 2015. godine u Podgorici i
- Informacija sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića i zamjenice predsjednika Odbora dr Ljiljane Đurašković sa predstavnicima NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju "Naša inicijativa", održanog 24. aprila 2015. godine u Podgorici

INFORMACIJA O UČEŠĆU PREDSEDNIKA I ZAMJENICE PREDSEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE NA PANEL DISKUSIJI NA TEMU „ETIKA POSLANIKA: OD STANDARDA DO PRAKSE“, održane 17. aprila 2015. godine

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković i zamjenica predsjednika Odbora dr Ljiljana Đurašković učestvovali su na Panel diskusiji na temu "Etika poslanika: od standarda do prakse", održanoj 17. aprila 2015. godine u PR Centru u Podgorici. Panel diskusiju organizovala je NVO Institut alternativa u okviru projekta "Analitički monitoring kontrolne funkcije Skupštine", uz podršku Fondacije Institut za otvoreno društvo iz Budimpešte.

Pored predsjednika i zamjenice predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode, na Panel diskusiji su učestvovali predstavnici klubova poslanika: Aleksandar Damjanović iz Kluba poslanika SNP-a, Borislav Banović iz Kluba poslanika SDP-a, Goran Tuponja iz Kluba poslanika Pozitivne Crne Gore, Andrija Popović iz Kluba poslanika Albanskih partija, HGI i LPCG, Branka Tanasijević iz Kluba poslanika DPS-a, Mladen Bojanić iz Kluba samostalnih poslanika i Almer Kalač iz Kluba poslanika Bošnjačke stranke.

Jovana Marović, koordinatorka istraživanja u Institutu alternativa, kao moderator Panel diskusije saopštila je da je cilj projekta „Analitički monitoring kontrolne funkcije Skupštine“ da se u kontinuiranom periodu od godinu dana prati način sprovođenja kontrolnih mehanizama Parlamenta i da se utvrde mogući pravci za njihovo unaprjeđenje. Podsjetila je da je prethodno organizovan Okrugli sto u Skupštini na temu „Da li nam je potreban Zakon o Skupštini“, kao i Konferencija „Kako do unaprijeđene kontrolne funkcije Skupštine?“ Istakla je da je tema ove Panel diskusije važna, te da je zaslužila pažnju u Izvještaju o napretku Evropske komisije. Moderatorica diskusije je otvorila određeni broj pitanja na temu Etičkog kodeksa poslanika, koja su se odnosila na kašnjenje sa usvajanjem Kodeksa, sporna pitanja prilikom usaglašavanja teksta Kodeksa, moguće povrede koje nijesu definisane ovim Etičkim kodeksom, kao i moguće uvođenje novčanih kazni za kršenje njegovih odredbi. Podsjetila je da su Predlogom Etičkog kodeksa bile predviđene novčane sankcije, odnosno umanjenje poslaničke plate za 30 procenata. Postavila je i pitanje da li je adekvatno uređen nadzor nad primjenom ovog akta, odnosno da li je Odbor za ljudska prava i slobode tijelo koje treba da vrši ovu funkciju ili bi bilo bolje da je formirano posebno radno tijelo. Pokrenula je i pitanje na koji način sankcionisati poslanike koji ne prisustvuju sjednicama odbora i plenarnim zasjedanjima.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je podsjetio da je Skupština Crne Gore donijela Etički kodeks poslanika u decembru 2014. godine. Istakao je da su Etičkim kodeksom utvrđena etička načela i standardi ponašanja kojih treba da se pridržavaju poslanici u obavljanju svojih dužnosti, a cilj Etičkog kodeksa je očuvanje, afirmacija i unaprjeđenje dostojanstva i ugleda poslanika Skupštine Crne Gore i jačanje povjerenja građana prema Skupštini. Saopštio je da je Etički kodeks usvojen saglasnošću svih poslaničkih klubova. Utvrđeno je da nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja odredaba Kodeksa vrši Odbor za ljudska prava i slobode, iako bi, po njegovoj ocjeni, najbolje bilo da to

vrši posebno radno tijelo. Od stupanja na snagu Etičkog kodeksa poslanika do danas Odboru za ljudska prava i slobode nije podnešena nijedna prijava povredom povrede odredaba Kodeksa. Mišljenja je da je crnogorski Parlament po kulturi dijaloga među poslanicima lider u regionu, te da neće biti puno slučajeva kršenja Kodeksa. Imajući u vidu da do sada nije bilo prijava zbog povrede Kodeksa, u ovom trenutku je teško govoriti o njegovoj primjeni u praksi.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je upoznao učesnike Panel diskusije da je nedavno održao sastanak sa šeficom Odjeljenja za demokratizaciju Misije OEBS-a u Crnoj Gori, Liom Magnaguagno na kojem su razgovarali o pružanju ekspertske pomoći Misije OEBS-a Odboru za ljudska prava i slobode u izradi procedura za postupanje u skladu sa Etičkim kodeksom poslanika. Dogovoreno je da se organizuje obuka za poslanike, članove Odbora za ljudska prava i slobode na kojoj bi eksperti ODIHR-a i poslanici iz zemalja regiona predstavili njihova iskustva u primjeni etičkog kodeksa.

Predsjednik Duković je saopštio da bi se potencijalni problemi mogli javiti prilikom donošenja odluka o postojanju povrede odredaba Kodeksa, jer je za očekivati da će u tim situacijama poslanici odlučivati na osnovu partijske pripadnosti. Nedoumica je da li treba izraditi formular za podnošenje prijave povodom povrede Kodeksa.

Zamjenica predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Ljiljana Đurašković je saopštila da su svi poslanici u Skupštinu Crne Gore unijeli svoj lični etički kodeks, dostojanstvo, savjest, moral, slobodu, vrline, mane, običaje, navike, odgovornost i poštovanje. Istakla je da su moralne vrijednosti uvijek lične vrijednosti i samo čovjek kao slobodno biće koje je odgovorno za svoja djela, stavove, htjenja i nastojanja može biti moralno dobar ili zao. Odgovornost prema javnosti i politički kredibilitet Skupštine bili su joj vodilja da učestvuje u radu Radne grupe za izradu Nacrta etičkog kodeksa poslanika. Podsjetila je na cilj Etičkog kodeksa poslanika i istakla da je isti usvojen sa 61 glasom “za” i šest “uzdržanih”.

Poslanik Aleksandar Damjanović je ocijenio da je, možda preuranjeno za provjeru primjene Etičkog kodeksa, ali da nije loše dati smjernice radi poboljšanja načina njegovog korišćenja. Saopštio je da je Radna grupa za izradu Etičkog kodeksa poslanika pripremila solidan dokument koji je razmotrio Kolegijum Predsjednika Skupštine i dao svoj stav o njemu. Mišljenja je da je tada trebalo izmijeniti određene odredbe Poslovnika Skupštine Crne Gore kako bi se što brže i bolje primjenjivao Etički kodeks. Zalagao se protiv uvođenja novčanih kazni zbog povrede odredaba Kodeksa. Poslanici kao vršioci javnih funkcija su odgovorni prema javnosti i građanima, koji svoj stav pokazuju glasanjem na izborima. Zalaže se za sistem otvorenih lista gdje bi građani glasanjem za određene poslanike sa liste iskazivali svoje mišljenje o njima. Naveo je da je, kao i Predsjednik Skupštine, zastupao stav da ne treba formirati posebni odbor koji bi vršio nadzor nad primjenom Etičkog kodeksa. U Skupštini već postoji 14 stalnih radnih tijela, ukupno 182 mjesta u njima, a 81 poslanik, tako da poslanici ne bi bili u mogućnosti da kvalitetno obavljaju posao ukoliko su članovi više od dva-tri odbora. Takođe, nije jasno kako bi se definisao sastav novog odbora, jer bi paritet u odboru ograničio i njegov rad. Smatra da u okviru Izvještaja o radu Skupštine treba dati detaljnu analizu o prisustvu poslanika na sjednicama Skupštine i radnih tijela.

Stav poslanika Borislava Banovića po pitanju Kodeksa blizak je stavu poslanice dr Ljiljane Đurašković. Mišljenja je da svi poslanici imaju svoj moralni kod koji, kao izgrađene ličnosti, unose u Skupštinu. Činjenica da su poslanici izabrani predstavnici naroda treba da definiše okvir za zajednički kolektivitet. Smatra da norme kojima se vode poslanici treba da budu i više od očekivanih standarda u društvu. Poslanici treba da se vode načelima etičkog ponašanja i javnim interesom, kako u komunikaciji, tako i u odnosu prema društvenim pitanjima i prilikom glasanja. Mišljenja je da kašnjenje u donošenju Etičkog kodeksa nije bilo od presudnog značaja za unapređenje kontrolne funkcije Skupštine. Nije siguran koliko će postojanje Kodeksa doprinijeti, ali je dobro što isti postoji, kao podsjetnik o načelima ponašanja. Saopštio je da je u Kodeksu dovoljno opštih normi tako da bi se njime mogla regulisati svaka konkretna situacija. U Etičkom kodeksu objektivnost se tretira kao jednakost, ravnopravnost i nediskriminacija, a po njegovom mišljenju, objektivnost je tačnost. Mišljenja je da je komunikacija u crnogorskom Parlamentu na višem nivou u poređenju sa parlamentima iz regiona, o čemu svjedoče i komentari poslanika iz tih država. Iako povremeno postoje slučajevi neprimjerene komunikacije, smatra da je to u okvirima očekivanog ponašanja za parlamentarce. Ocijenio je da bi novčana kazna trebalo da bude jedna od mjera za kažnjavanje

poslanika zbog kršenja odredbi Kodeksa, jer praksa u drugim oblastima govori da novčane kazne utiču na ponašanje i djelovanje.

Poslanik Goran Tuponja je podsjetio na specifičnost poslaničke profesije, jer su poslanicima poslodavci građani koji su im dali svoj glas na parlamentarnim izborima. Poslanik ima odgovornost prema građanima koji su ga izabrali, a neprisustvovanjem na sjednicama radnih tijela i zasjedanjima plenuma pokazuje neodgovornost prema svojim biračima. Poslanici su izabrani na osnovu političkih programa koje zastupaju, a birači procjenjuju da li poslanici na zadovoljavajući način predstavljaju političku opciju kojoj su dali glas. Imajući u vidu da radno tijelo koje vrši nadzor nad primjenom Kodeksa čine predstavnici različitih političkih partija, diskutabilna je njihova objektivnost u odlučivanju. Postojanje dobrih odnosa između poslanika, kao i njihov dobar odnos prema Skupštini kao instituciji i prema zaposlenima u Skupštini se podrazumijevaju. Poslanik Tuponja je ocijenio da postojeći izborni sistem u Crnoj Gori nije dobar, a sistem otvorenih izbornih lista bi omogućio veći legitimitet i veću odgovornost poslanika.

Poslanik Andrija Popović je istakao da je on jedini učesnik Panel diskusije koji je bio član Radne grupe za izradu Etičkog kodeksa poslanika, a da je ujedno i član Kolegijuma Predsjednika Skupštine Crne Gore. Naglasio je da je usvojeni tekst Etičkog kodeksa dosta izmijenjen u odnosu na tekst koji je Radna grupa dostavila Kolegijumu. Rezultati istraživanja prema kojima je povjerenje javnosti u instituciju Skupštine zabilježilo pad i da je čak ispod 50 procenata su poražavajući i morali su biti opomena svim poslanicima. Poseban podstrek prilikom rada na Kodeksu je bio očuvanje digniteta Skupštine Crne Gore kao tijela koje suštinski predstavlja volju cijelog naroda i najčešće odslikava sveopšte stanje u društvu. Parlament svojim djelovanjem šalje poruke domaćoj i međunarodnoj javnosti koja sa posebnom pažnjom analizira društveno-političku situaciju u Crnoj Gori, naročito u periodu evroatlantskih integracija. Poslanici, kao predstavnici građana, treba da pokažu ozbiljnost, temeljnost, profesionalnost, senzibilnost za dijalog, kako međusobni, tako i sa javnošću, a na taj način direktno će uticati na opšti imidž države i njenog naroda. Poslanici vrlo snažno mogu uticati na opšte društvene odnose u Crnoj Gori, a refleksija njihovog rada oslikava se u načinu izgradnje stavova građana. Osim razvijanja dijaloga i konstruktivne debate, Etički kodeks ima za cilj afirmaciju svih moralnih ljudskih vrijednosti koje građani očekuju od parlamentaraca. Istakao je da je taj dio Kodeksa utemeljen na crnogorskoj tradiciji čojstva, držanja i održavanja javno izgovorene riječi i obećanja, kao i izbjegavanju etiketiranja. Radnje korupcije, političke korupcije, nepotizma i druge nedostojne i kriminalne radnje ne priliče nijednom građaninu, a kamoli njihovim najvišim predstavnicima. Mišljenja je da aktuelna crnogorska politička scena predstavlja uglavnom sve ono što se kosi sa navedenim, a što Kodeks poslanika prepoznaje kao loše pojave za razvijanje demokratije i snaženje povjerenja građana u institucije. Smatra da u samoj zakonskoj regulativi koja se odnosi na poslanike i odbornike postoji određena neusaglašenost, jer Ustav Crne Gore uređuje položaj poslanika na jedan, Zakon na drugi, a praksa na treći način.

Poslanik Popović je mišljenja da je Etičkim kodeksom poslanika trebalo predvidjeti oštrije sankcije za kršenje pravila koja su zajednički usaglašena. Podsjetio je na neusvojeni predlog da, osim izricanja opomene i udaljenja sa sjednice, postoje i sankcije finansijske, a ujedno i humanitarne prirode, odnosno da se novčana kazna na platu poslanika koji krši etičke standarde upućuje kao donacija u humanitarne svrhe. Kao poslanik, prvi je ličnim primjerom pokušao da pošalje takvu poruku javnosti i kolegama. Izrazio je žaljenje što takva praksa nije ustanovljena Kodeksom. Istakao je da su mnogi važni zaključci Radne grupe za izradu Nacrta etičkog kodeksa poslanika kasnije izmijenjeni na Kolegijumu Predsjednika Skupštine. Odredbe o formiranju posebnog odbora za etička pitanja, sačinjavanju godišnjeg izvještaja o radu i novčanim kaznama u visini od 30 procenata mjesečne poslaničke plate nijesu postale sastavni dio konačnog teksta Kodeksa.

Poslanica Branka Tanasijević je saopštila da joj je bila privilegija da bude članica Radne grupe koja je na izradi Etičkog kodeksa poslanika radila oko pola godine. Istakla je važnost postojanja dobrog poslovnog ambijenta u Parlamentu. Poslanici crnogorskog Parlamenta imaju česte kontakte sa parlamentarcima iz drugih država koji imaju vrlo visoko mišljenje o načinu komunikacije i kulturi verbalnog izražavanja u Skupštini Crne Gore. Crnogorski parlamentarci služe kao ugledan primjer za komunikaciju na visokom nivou. Smatra da su pojave eskalacije emocija prilikom izlaganja poslanika pojedinačni slučajevi koji se ne mogu tretirati pojavom, niti mogu uticati na ugled Parlamenta. Cijeni da su

Crnogorci dobri govornici, ali da nijesu toliko vješti u razgovaranju – duhovnoj vještini za koju je potrebno da učesnici u dijalogu budu spremni na kompromis. Zaključila je da je konsenzus, ne tako čest prethodno u parlamentarnom životu Crne Gore, postao često prisutan. Prilikom izrade Etičkog kodeksa, članovi Radne grupe su se trudili da dođu do konsenzualnog rješenja, na zadovoljstvo svih političkih partija u crnogorskom Parlamentu. Cilj donošenja Etičkog kodeksa nije da se poslanici disciplinuju i kažnjavaju, već da se poboljša kvalitet komunikacije, kultura dijaloga i da se stvore dobri međuljudski odnosi i odnosi kolegijalnosti.

Poslanica Tanasijević je posebno naglasila da se Etički kodeks ne bavi načinom rada poslanika, već načinom njihovog ponašanja. Etički kodeks poslanika je dokument koji poziva na savjest i odgovornost, a u njegovoj osnovi je moral kao odrednica. Takođe, u Parlamentu se može vrlo oštro polemisati, a da se pritom, kao što je i propisano Kodeksom, ne izgovori nijedna uvredljiva riječ. U suštini Etičkog kodeksa je odrednica po kojoj čovjek mora poštovati čovjeka, a ovaj akt je više upućen na ljude, nego na političare u klasičnom smislu riječi. Zaključila je da moral nije privilegija nijedne političke partije, već čovjeka, koji se moralno profilise vaspitanjem.

Poslanik Mladen Bojanić je mišljenja da je Radna grupa za izradu Etičkog kodeksa poslanika odradila dobar posao, imajući u vidu njegov cilj, a to je uređivanje ponašanja unutar Skupštine i u odnosima poslanika prema medijima i javnosti, a ne ograničavanje poslanika u radu. U vezi sa ciljem Kodeksa u početku su postojale zabune u javnosti, pa i među samim poslanicima. Etičkim kodeksom poslanika se ističe da javni interes uvijek mora biti ispred privatnog. Kazao je da su postojale brojne dileme ko treba da vrši nadzor nad primjenom Etičkog kodeksa i koliko oštre treba da budu sankcije za njegovo kršenje. Poslanik Bojanić je saglasan sa rješenjima u usvojenom tekstu Kodeksa i time da nadzor nad njegovom primjenom vrši Odbor za ljudska prava i slobode, jer u Skupštini već postoji veliki broj radnih tijela. Ističući da se članovi odbora biraju na osnovu svoje političke pripadnosti, zapitao se ko će vršiti kontrolu nad Odborom koji vrši nadzor nad primjenom Kodeksa. Riječ je o osjetljivim pitanjima, jer je teško definisati šta je suprotno etici, a šta je ispravno ponašanje, jer to nije zakonski normirano. Ukoliko je neko u manjini to ne znači da nije u pravu. Mišljenja je da će osuda javnosti zbog kršenja odredbi Etičkog kodeksa imati više efekta, nego finansijsko sankcionisanje. Cijeni da će Etički kodeks poslanika imati uticaj na povećanje povjerenja u institucije, jer je cilj da se načinom ponašanja poslanika u Skupštini tome da doprinos. Zaključio je da ugled institucije ne zavisi samo od ponašanja pojedinaca, već i od načina formiranja institucije i njenog funkcionisanja i uticaja.

Poslanik Almer Kalač nije bio član Radne grupe za izradu Kodeksa, ali kao član Kolegijuma Predsjednika Skupštine bio je u prilici da analizira predloženi tekst Kodeksa prije njegovog razmatranja na plenumu. Mišljenja je da donošenje Etičkog kodeksa poslanika nije bilo potrebno iz razloga što su ekcesna dešavanja u crnogorskom Parlamentu vrlo rijetka. Smatra da nije potrebno postojanje posebnog odbora za nadzor nad primjenom Kodeksa, jer to iziskuje određene troškove, a mišljenja je da bi to radno tijelo imalo jako malo posla. Ocijenio je da novčane kazne zbog kršenja Kodeksa ne bi imale značaja. Da su poslanici u Parlamentu samo zbog plate, novčane kazne bi imale veliki uticaj, a imajući u vidu da nije tako, novčane kazne nijesu od značaja. Mišljenja je da je u posljednje vrijeme izraženiji govor mržnje u medijima i konstatovao da mu nije poznato da je zbog toga neki novinar sankcionisan. Razumije potrebu za većim tiražom i gledanošću, ali ističe da pojedini mediji objavljuju neistine. Poslanici crnogorske Skupštine treba da budu dobar uzor parlamentarcima drugih država i da na taj načine povrate poljuljano povjerenje građana u ovu instituciju.

Jovana Marović, koordinatorka istraživanja u Institutu alternativa, prokomentarisala je izlaganja poslanika. Povodom dileme da li je preuranjeno da se govori o primjeni Etičkog kodeksa, podsjetila je na obavezu iz Akcionog plana za Poglavlje 23 kojim je utvrđen zadatak promocije Etičkog kodeksa. Nosilac ove aktivnosti je Skupština Crne Gore u saradnji sa civilnim sektorom. Sljedeće godine moglo bi se govoriti o prvoj godini primjene Kodeksa. Smatra da treba da postoji evidencija prisustva poslanika na sjednicama radnih tijela i da bi ta evidencija mogla biti u okviru Izvještaja o primjeni Etičkog kodeksa, a ne u Izvještaju o radu Skupštine, što će Institut alternativa preporučiti u svom Monitoring izvještaju.

U diskusiji su učestvovali predstavnici civilnog sektora, predstavnik Zajednice opština i poslanici koji su iznijeli mišljenja o određenim normama Kodeksa.

Marina Vujačić iz Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore je zahvalila na pozivu za učešće na Panel diskusiji i izrazila zadovoljstvo što i značajan broj poslanika učestvuje na istoj. Komentarisala je uvodna izlaganja poslanika i pojedine odredbe Etičkog kodeksa i zamolila poslanike da kritike ne shvate lično, već politički. Ukazala je da se u članu 4 Etičkog kodeksa poslanika definiše da je poslanik dužan da svoju funkciju obavlja bez predrasuda i diskriminacije po različitim osnovima, među kojima nije naveden invaliditet. Navedene su sve različitosti što ne mora podrazumijevati invaliditet i izrazila je žaljenje što nijesu imali u vidu tu različitost. Takođe, definisano je da lice koje ima pravo učešća u raspravi, predstavnici Vlade, civilnog sektora i svako lice koje ima pravo da prisustvuje sjednici Skupštine i sjednicama radnih tijela, dužno je da vodi računa da svojim ponašanjem ne povrijedi ugled Skupštine, a nije predviđena mogućnost da građani mogu podnijeti prijavu zbog kršenja odredbi Etičkog kodeksa, iako moraju da poštuju Kodeks kada su u Skupštini, što svakako podržava. U članu 9- Pravila ponašanja definisano je da se ne smiju koristiti riječi i izrazi koji mogu drugog omalovažavati i vrijeđati, ali se ne predviđaju neka druga djela i postupanje poslanika, osim izgovorene riječi, kojima se takođe mogu omalovažavati i vrijeđati druga lica. Izrazila je žaljenje zbog propusta u Etičkom kodeksu poslanika u vezi sa osobama sa invaliditetom, posebno što građani i osobe sa invaliditetom, ukoliko smatraju da su poslanici upotrijebili uvredljivu riječ, ne mogu pokrenuti postupak zbog povrede Etičkog kodeksa.

Vlado Dedović iz Centra za monitoring i istraživanje (CEMI) je saopštio da se u Crnoj Gori tokom prošle godine intenzivirala aktivnost na izgradnji integriteta u brojnim oblastima tako da je usvojen Etički kodeks sudija, tužilaca, pripadnika Ministarstva unutrašnjih poslova, kao i Etički kodeks organa za sprovođenje izbora i Etički kodeks poslanika. Etički kodeks je važan mehanizam za izgradnju integriteta prilikom obavljanja profesionalnih dužnosti. Saopštio je da poslanici donose Etički kodeks kako bi upoznali građane sa minimumom standarda u ponašanju koje građani moraju da očekuju od njih. Ocijenio je da u Etičkom kodeksu poslanika postoje brojne odredbe kojima nije mjesto u Kodeksu, već bi trebalo da budu sadržane u Poslovniku Skupštine ili u Zakonu o Skupštini kojim bi se regulisala brojna pitanja. Istakao je da građani ne znaju koji je etički kod ljudi koji postaju poslanici, jer ne postoji sistem otvorenih listi u Crnoj Gori i građani ne odlučuju o tome koga biraju neposredno za poslanike.

Najznačajnije njegovo zapažanje vezano je za aktivnu legitimaciju, odnosno mogućnost podnošenja inicijative za preispitivanje povrede odredbi Etičkog kodeksa, naglašavajući da građanima treba omogućiti da podnose tu inicijativu. Podsjetio je da po važećim normama Kodeksa prijavu o povredi odredaba Kodeksa može podnijeti predsjedavajući Skupštine, svaki poslanik u Skupštini, Kolegijum predsjednika Skupštine, predsjednik kluba poslanika ili poslanik kojeg on ovlasti. Upitao je zbog čega su se poslanici prilikom izrade Kodeksa rukovodili ovim principima i zašto građanin nema mogućnost da podnese inicijativu za preispitivanje mogućih povreda Etičkog kodeksa. Smatra da poslanici imaju obavezu da vode računa kako se ponašaju ne samo prilikom boravka u Skupštini, već i na svim drugim mjestima i situacijama u životu. Kao dobar primjer, naveo je Etički kodeks sudija koji predviđa da svaki građanin koji procijeni da mu je u sudskom postupku povrijeđeno neko pravo ili da je sudija nekom svojom radnjom povrijedio Etički kodeks sudija, može podnijeti inicijativu.

Boris Marić iz Centra za građansko obrazovanje je izrazio zadovoljstvo što je Etički kodeks poslanika usvojen navodeći da je on neophodan. Pohvalio je poslanike koji su se odazvali pozivu za učešće na Panel diskusiji i time pokazali svoju odgovornost. Smatra da je Etički kodeks trebao biti najbolji sublimat odnosa između pozitivne i negativne prakse, a važeći Etički kodeks doživljava kao prvi i početni korak koji treba mijenjati i dopunjavati, uzimajući u obzir i primjedbe nevladinog sektora. Apostrofirao je da u postojećem izbornom sistemu građani nemaju mogućnost da do kraja svoj glas artikulišu na način da u krajnjem znaju ko će ih predstavljati kao poslanik. Ocijenio je da ne treba da postoji novčana kazna kao mjera za nepoštovanje odredbi Kodeksa, jer je to neprimjereno poslaničkoj funkciji koja nije klasičan radno-pravni odnos. Može da se uvede kao diskreciono pravo poslanika da oni sami kada shvate da su povrijedili Kodeks, odluče da uplate određena novčana sredstva kao oblik izvinjenja javnosti.

Marić smatra da u narednom periodu treba raditi na unapređenju otvorenosti Parlamenta, češćim posjetama građana, mogućnosti podnošenja peticija, što u formalnom smislu postoji, ali u suštinskom smislu je potrebno poboljšati. Važnim smatra organizovanje dana otvorenih vrata, komunikaciju građana sa klubovima poslanika, otvaranje parlamentarnih kancelarija na regionalnom nivou.

Boris Marić smatra da su propisane mjere kažnjavanja zbog kršenja odredbi Etičkog kodeksa adekvatne, ali je upitno ko treba da odlučuje o tome da li je povrijeđen Etički kodeks, jer se tada dolazi do njegove politizacije. Ukoliko to radi radno tijelo u kojem su poslanici, to nije dobro. Smatra da predsjedavajući na plenumu ili sjednici radnog tijela treba da odluči da li je bilo povrede u konkretnom slučaju na sjednici, a kad se podnosi prijava treba da odlučuje Odbor za ljudska prava i slobode, ali bi u tom slučaju možda trebao da bude prvi Odbor sa većinom poslanika, članova opozicije.

Refik Bojadžić, generalni sekretar Zajednice opština Crne Gore je mišljenja da Odbor za ljudska prava i slobode ne treba da bude Odbor koji će vršiti nadzor nad primjenom Etičkog kodeksa, navodeći da i među poslanicima postoji podijeljeno mišljenje. Smatra da to nije dobro rješenje iz razloga što su u Odboru poslanici koji treba da odlučuju o sebi, što je problematično. Takođe, to može izazvati politizaciju što bi bilo veoma loše. Iz iskustva primjene etičkih kodeksa na lokalnom nivou, istakao je da je na lokalnom nivou utvrđeno da članovi etičkih komisija za lokalne funkcionere i izabrane predstavnike ne mogu biti izabrani predstavnici i funkcioneri i lica koja su članovi rukovodstva političkih partija na lokalnom nivou. Smatra da postojeće rješenje o nadzoru nad primjenom Etičkog kodeksa poslanika kroz primjenu u praksi treba dodatno preispitati.

Nakon izlaganja predstavnika civilnog sektora, poslanici su dali svoje završne komentare, odgovore i pojašnjenja.

Poslanik Aleksandar Damjanović je saglasan da je u članu 4 Kodeksa napravljen propust, jer je izostavljen invaliditet kao osnov za diskriminaciju. Nije saglasan sa predlogom da građani treba da podnose inicijative zbog kršenja odredbi Kodeksa. Etički kodeks sudija nije dobar primjer u konkretnom slučaju, jer on predviđa podnošenje inicijative građana za povredu učinjenu tokom sudskog postupka. Shodno datom predlogu, inicijativu zbog kršenja odredbi Etičkog kodeksa poslanika mogao bi da podnese bilo koji od 500.000 birača, zbog čega bi nadležni Odbor bio preopterećen velikim brojem inicijativa. Saglasan je da Parlament treba da bude još više otvoren za građane i da tehnički uslovi ne bi trebalo da predstavljaju barijeru, jer se problem nepristupačnosti može riješiti. Komunikacija poslanika sa građanima treba da bude kontinuirana. Istakao je da se svakodnevno sastaje sa građanima i predstavnicima institucija u čemu je i srž poslaničkog rada.

Poslanica Branka Tanasijević takođe je saglasna da je u članu 4 Etičkog kodeksa trebalo navesti i lica sa invaliditetom. Smatra da je rješenje dato u članu 6 dobro i da je teško pobrojati izraze koji su opšte uvrijedljivi. Lica sa invaliditetom redovno učestvuju u radu skupštinskih radnih tijela i izgradila su partnerski odnos sa poslanicima. Međutim, mora se raditi na obezbjeđivanju adekvatnog pristupa Skupštini za ova lica i izrazila je nadu da će se taj problem ubrzo riješiti. Pojasnila je da je pokretanje inicijativa od strane građana omogućeno, jer su poslanici predstavnici građana. Bilo je mnogo inicijativa koje su poslanici procesuirali u radu Parlamenta, među kojima su bili čak i određeni predlozi zakona.

Poslanica Tanasijević je istakla da su iskustva ostalih institucija koje su donijele svoj etički kodeks bila putokaz u radu Radne grupe, a posebno su se vodili iskustvima Evropskog parlamenta. Mnoge odredbe iz Etičkog kodeksa poslanika Evropskog parlamenta sadržane su u Etičkom kodeksu poslanika Skupštine Crne Gore. Kao poslanik, radije bi da bude novčano kažnjena zbog kršenja Kodeksa, nego javno opomenuta, jer je moralna sankcija mnogo teža i građani je duže pamte. Saglasna je da Parlament treba da bude otvoren za građane, ali crnogorski Parlament nema tehničke mogućnosti za prisustvovanje građana zasjedanjima plenuma, kao što je to slučaj u nekim evropskim parlamentima. Skoro svakodnevno Parlament posjećuju učenici i upoznaju se sa njegovim načinom rada.

Podsjetila je da je početna ideja bila da se oformi Odbor za etička pitanja, ali da su se opredijelili da nadzor kad Kodeksom vrši Odbor za ljudska prava i slobode. Nada se da prilikom odlučivanja o kršenju odredbi Kodeksa neće preovladavati politička opredjeljenja, već da se će se odluke donositi jednoglasno. Propisano je da, radi principa ravnopravnosti, zamjenik predsjednika Odbora, koji je predstavnik opozicije, saziva Odbor na sjednicu i predlaže dnevni red sa aktima koji se odnose na povredu Kodeksa.

Poslanik Mladen Bojanić smatra da nedostaje puna otvorenost Parlamenta i da, u ovom trenutku, ona nije zadovoljavajuća. Plenarna zasjedanja se medijski prenose, zbog čega predstavljaju najbolju priliku za poslanike da otvoreno saopšte svoja mišljenja. Smatra da nadzor nad primjenom Kodeksa ne treba da vrši neko ko je van Parlamenta, već, na principu samoregulacije, to treba da rade poslanici.

Poslanik Borislav Banović smatra da bi podnošenje inicijativa građana zbog kršenja odredbi Kodeksa trebalo omogućiti u slučajevima kada se određeni građanin pomene. Mišljenja je da bi novčane sankcije trebalo da postoje u slučajevima kada je moguće egzaktno utvrditi da li je bilo kršenja odredbi Kodeksa, kao što su izostanci sa sjednica. Donošenje Etičkog kodeksa poslanika je početak priče u formalnom, normativnom smislu riječi, a on će biti nadogradnja individualnog koda etičkog ponašanja poslanika.

Poslanik Almer Kalač je saopštio da poslanici Bošnjačke stranke redovno komuniciraju sa građanima koji im upućuju brojne inicijative, mada ima prostora za poboljšanje otovrenosti Parlamenta. Naglašavajući da posjeduje veliki senzibilitet prema osobama sa invaliditetom, složio se sa mišljenjem Marine Vujačić da je trebalo u članu 4 definisati i invaliditet kao jednu od osnova po kojima se ne smije vršiti diskriminacija. Upitao je predstavnike osoba sa invaliditetom koji je najadekvatniji termin za osobe sa invaliditetom navodeći da se ta lica često uvrijede ukoliko se koristi termin osobe sa posebnim potrebama. Govoreći o otvorenim izbornim listama, saopštio je da u Bosni i Hercegovini postoji sistem otvorenih lista i građani mogu da biraju osobu koja će ih predstavljati, ali se time stvaraju veoma loši odnosi među osobama koje se bore da postanu poslanici ili odbornici, jer svi žele da dobiju što veći broj glasova.

Poslanik Andrija Popović je ponovio da je usvojeni tekst Etičkog kodeksa dosta izmijenjen u odnosu na tekst koji je Radna grupa dostavila Kolegijumu i smatra da je trebalo formirati poseban odbor za nadzor nad primjenom Etičkog kodeksa. Podsjetio je da su članovi Radne grupe nakon dugotrajne rasprave konsenzusom donijeli odluku da nadzor nad primjenom Etičkog kodeksa treba da vrši poseban odbor, ali da je Kolegijum Predsjednika Skupštine ovu nadležnost dodijelio Odboru za ljudska prava i slobode.

Poslanik Popović je još jednom ukazao na nemogućnost pristupa Skupštini Crne Gore za osobe sa invaliditetom navodeći da se od 2011. godine raspisuju tenderi, ali da problem još nije riješen i smatra da neće biti riješen ni do kraja ove godine. Predložio je da poslanici odvoje dio sredstava od svojih plata kako bi se taj problem konačno riješio, jer tada nije neophodan tender, a od tri ulaza u Skupštinu Crne Gore, jedan je sigurno moguće prilagoditi ovim licima.

Poslanica dr Ljiljana Đurašković je saopštila da je u Radnoj grupi najviše bilo riječi o nadzoru nad Etičkim kodeksom poslanika i da su razmatrana dva predloga: da se u skladu sa Poslovníkom Skupštine formira poseban odbor, čiji predsjednik će se rotirati na godišnjem nivou ili da se formira novi odbor sa jednakim brojem poslanika iz vlasti i opozicije, čime bi se izbjegla mogućnost nadglasavanja. Smatra da nema novčanog ekvivalenta za moralnu normu, jer Crna Gora je sredina gdje „jaka riječ ubija“, a javna osuda je najveća kazna. U skladu sa članom 22 Etičkog kodeksa poslanika, Odluka Odbora o povredi Etičkog kodeksa objavljuje se na internet stranici Skupštine, u trajanju od 30 dana, pa poslanica Đurašković smatra da je u našoj sredini to dovoljna kazna za poslanika.

Poslanik Goran Tuponja je saopštio da Etički kodeks nije Sveto pismo tako da se može mijenjati, a među poslanicima postoji raspoloženje da se on u narednom periodu poboljša. U vezi sa komunikacijom poslanika sa građanima, saopštio je da se poslanici Kluba Pozitivne Crne Gore trude da imaju što bolju komunikaciju sa građanima, jer je to veoma važno za njihov rad. Poslanik Tuponja smatra da Kodeks propisuje krovne vrijednosti koje svaki poslanik treba da posjeduje i naglašava da poslanik ne smije biti u sukobu interesa, niti na bilo koji način zloupotrijebiti funkciju radi ostvarenja druge koristi, što je veoma važno i u borbi protiv korupcije. Povodom brojnih izostanaka određenih poslanika sa sjednica Skupštine i radnih tijela smatra da se na taj način iskazuje neodgovornost poslanika prema građanima koji su ih izabrali. Naveo je da poslanik odgovara svom biračkom tijelu, a sistemom otvorenih lista bi se stvorila veća odgovornost.

Marina Vujačić smatra da prilagođavanje pristupa Skupštini za lica sa invaliditetom ne treba da se vrši izdvajanjem sredstava od plata poslanika, već sredstvima iz Budžeta. U vezi sa dilemom oko korišćenja termina za osobe sa invaliditetom, naglasila je da treba koristiti termin utvrđen Zakonom o potvrđivanju Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom iz 2009. godine, jer se u tom Zakonu i Ustavu Crne Gore koristi termin „invaliditet“, dok je termin „osobe sa posebnim potrebama“ ponižavajući i diskriminatorski prema njima.

Na kraju panel diskusije, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, dr Halil Duković se složio sa iznesenim predlozima i sugestijama, naglašavajući da Etički kodeks nije Sveto pismo, da će vrijeme

pokazivati njegove određene nedostatke i da se, u tom kontekstu, može i mijenjati. Tekst Etičkog kodeksa poslanika je u ovom trenutku najbolje moguće rješenje, usvojen dogovorom svih poslaničkih klubova, a i pored toga, prilikom glasanja o Predlogu etičkog kodeksa poslanika, određeni poslanici bili su “uzdržani”. Ocijenio je da je crnogorski Parlament po kulturi dijaloga među poslanicima lider u regionu i izrazio uvjerenje da neće biti puno slučajeva kršenja Etičkog kodeksa. Informisao je prisutne da je pripremljena Svečana izjava koja bi trebala da bude upućena poslaničkim klubovima i koju bi trebalo da potpišu svi poslanici čime bi izrazili spremnost da u svom radu postupaju u skladu sa odredbama Kodeksa kako bi on bio primjenljiv za sve poslanike.

Takodje je saglasan sa prethodno iznesenim ocjenama da Parlament treba da bude još više otvoren za građane i u tom pravcu predsjednik Odbora može pokrenuti inicijativu za komunikaciju poslanika sa građanima. Iako građani nemaju mogućnost podnošenja prijave za kršenja Etičkog kodeksa, svako ko dodje na poziv predsjednika odbora mora biti zaštićen od bilo kakvih kršenja prava i uvreda i u tom kontekstu predsjednik odbora može podnijeti prijavu.

Moderatorica Panel diskusije Jovana Marović je zahvalila učesnicima na veoma konstruktivnoj raspravi i doprinosu u sagledavanju postojećih odredbi Etičkog kodeksa poslanika.

Ocijenjeno je da je održavanje panel diskusije veoma važno u cilju podizanja svijesti javnosti o Etičkom kodeksu poslanika, što je definisano kao jedan od indikatora u Akcionom planu Vlade Crne Gore za pregovaračko poglavlje 23.

INFORMACIJA
SA SASTANKA PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE,
DR HALILA DUKOVIĆA I ZAMJENICE PREDSJEDNIKA ODBORA,
DR LJILJANE ĐURAŠKOVIĆ SA PREDSTAVNICIMA NVO SAVEZ UDRUŽENJA
RODITELJA DJECE I OMLADINE SA TEŠKOĆAMA U RAZVOJU „NAŠA INICIJATIVA“,
održanog 24. aprila 2015. godine

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković i zamjenica predsjednika Odbora dr Ljiljana Đurašković održali su sastanak sa predstavnicima NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju “Naša inicijativa”, 24. aprila 2015. godine.

U ime Saveza “Naša inicijativa”, na sastanku su učestvovali: izvršni direktor Milisav Korać, predsjednik Upravnog odbora Slobodan Vuković i predsjednica Udruženja roditelja djece i mladih sa smetnjama u razvoju “Puževa kućica” iz Budve Nataša Anastasova.

Sastanku su, po pozivu, prisustvovali i ministar rada i socijalnog staranja Zorica Kovačević i direktor Direktorata za socijalnu i dječiju zaštitu Goran Kušević, kako bi se na sveobuhvatan način razmotrile aktivnosti preduzete od strane državnih organa u cilju poboljšanja položaja djece sa teškoćama u razvoju i konkretni oblici djelovanja u narednom periodu.

Sastanak je organizovan u cilju nastavka saradnje Odbora za ljudska prava i slobode sa Savezom “Naša inicijativa”, radi realizacije aktivnosti utvrđenih Planom Odbora za ljudska prava i slobode za 2015. godinu, posvećenih promociji i zaštiti prava djeteta, sa posebnim fokusom na prava djece sa teškoćama u razvoju.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je istakao da je riječ o sedmom sastanku Odbora sa predstavnicima NVO “Naša inicijativa”. Cilj sastanaka je da se, u cilju afirmacije najranjivije kategorije društva, pokušaju, uz pomoć nadležnih državnih organa, zajednički riješiti problemi. Odbor za ljudska prava i slobode se u okviru svojih nadležnosti trudi da svojim djelovanjem djeci sa teškoćama u razvoju učini život što boljim i lakšim. Saradnja koju ovaj Odbor ima sa NVO “Naša inicijativa” doprinosi poboljšanju položaja ove populacije. Iako se može ocijeniti da se njihov položaj poboljšava, ipak postoji prostor za napredak. Radi se na ispunjavanju standarda, a postoji i obaveza da se u postupku donošenja zakonskih predloga uključi civilni sektor, kako bi se u okviru realnih mogućnosti ostvario značajan napredak. Prilikom razmatranja predloga zakona koji se tiču lica sa invaliditetom Odbor je pozivao predstavnike NVO “Naša inicijativa” kako bi se zajedničkim djelovanjem učinilo sve ono što je

realno u cilju poboljšanja položaja lica sa invaliditetom. Potrebe i zahtjevi jesu veliki, ali su i opravdani, a za njihovo ispunjenje moraju se sagledati realne mogućnosti. U određenim trenucima pojedine stvari se ne mogu realizovati, a kontraproduktivno bi bilo propisati obaveze koje nemaju perspektivu, odnosno one koje se u budućnosti ne mogu ispuniti. Bolje je planirati manje i sve realizovati, nego planirati puno, a ništa ne realizovati.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je podsjetio na 40. sjednicu Odbora, održanu 5. decembra 2014. godine, na kojoj je, shodno članu 68 Poslovnika Skupštine, razmotrena Informacija o utrošku sredstava opredijeljenih Fondu za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom. Ukazao je na pitanje koje preovladava, a to je način utroška ovih sredstava, ali ne i šta je suština Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom. Njegova suština je da se lica sa invaliditetom radno angažuju, ali poslodavci su, umjesto njihovog zapošljavanja, radije uplaćivali posebne doprinose u ove svrhe. Naglasio je da se veliki iznos sredstava slio u Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom, a da je izostao odgovor na pitanje zbog čega se ne zapošljavaju ova lica. Smatra da je neophodno ovaj Zakon izmijeniti.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je podsjetio na Akcioni plan za prilagođavanja objekata u javnoj upotrebi za 2014. godinu, kojim je bilo predviđeno prilagođavanje 13 objekata određenih kao prioritetni. Međutim, nijedan projekat nije realizovan. Kapitalnim budžetom Crne Gore za 2014. godinu za ovu svrhu opredijeljeno je 400.000 eura, projektna dokumentacija je pripremljena, a objekti nijesu prilagođeni. Saopštio je da ni sama Skupština još uvijek nije prilagodila pristup licima sa invaliditetom. Izrazio je nadu da će ovi projekti biti realizovani u tekućoj godini. Istakao je važnost zajedničkog i kontinuiranog doprinosa poboljšanju položaja lica sa invaliditetom, a posebno djece, čijim pravima Odbor za ljudska prava i slobode već treću godinu za redom posvećuje posebnu pažnju. Ukazao je da se stanje iz godine u godinu poboljšava. Kao jednu od aktivnosti u ovoj oblasti izdvojio je Drugi Regionalni sastanak parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona na temu: „Prava djeteta - unapređenje položaja djeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije“, održan 21. i 22. januara 2014. godine u Regionalnoj školi za javnu upravu u Danilovgradu. Naglasio je da su djeca i omladina sa teškoćama u razvoju najranjivija kategorija društva prema kojoj treba imati poseban senzibilitet. Smatra da je novi Ministar rada i socijalnog staranja osoba koja odlično razumije probleme ove populacije i sa kojom se u otvorenoj komunikaciji mogu iznijeti problemi sa kojima se ova lica i njihovi roditelji svakodnevno suočavaju.

Predstavnici Saveza udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ su upoznali učesnike sastanka sa problemima sa kojima se suočavaju djeca sa teškoćama u razvoju i njihovi roditelji.

Milislav Korać, izvršni direktor Saveza udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“, zahvalio je Predsjedniku i Zamjenici predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode na organizaciji sastanka, a posebnu zahvalnost uputio je ministru rada i socijalnog staranja Zorici Kovačević i direktoru Direktorata za socijalno staranje i dječiju zaštitu Goranu Kuševići koji su se odazvali pozivu za učešće na sastanku, jer se u najreprezentativnijem sastavu sagovornika može razgovarati o problemima i potrebama djece sa teškoćama u razvoju i njihovih porodica. Zahvalio je na uvažavanju koje Odbor za ljudska prava i slobode u kontinuitetu iskazuje prema Savezu „Naša inicijativa“, kao i na posvećenosti Odbora rješavanju problema djece sa teškoćama u razvoju, naglašavajući da na sjednicama ovog Odbora predstavnici Saveza „Naša inicijativa“ uvijek prezentuju predloge i inicijative, za koje imaju razumijevanje poslanika, iako često ne budu prihvaćeni. Obavijestio je da je „Naša inicijativa“, kao reprezentativna organizacija, dobila poziv od Evropske komisije da dostavi svoje mišljenje o stanju u ovoj oblasti u periodu od septembra prošle do aprila ove godine. Informisaće ih i o veoma pozitivnoj saradnji sa Odborom za ljudska prava i slobode.

Izvršni direktor NVO „Naša inicijativa“ je, uvažavajući prisustvo predstavnika Ministarstva rada i socijalnog staranja, svoje izlaganje usmjerio na problematiku iz oblasti socijalne i dječije zaštite, uz žaljenje što se predstavnici Ministarstva finansija nijesu odazvali pozivu, jer bi se na taj način moglo kvalitetnije razgovarati o budućim aktivnostima. Ocijenio je da postoji veliki jaz između usvojenih zakona i drugih propisa i njihove implementacije, što se konstatuje i u izvještajima Evropske komisije o napretku Crne

Gore. Ukoliko bi se primijenile odredbe Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom, u samoj Skupštini bi se, u kojoj prema podacima iz medija, ima 156 zaposlenih, moglo zaposliti i osam lica sa invaliditetom. Ukoliko bi se vodilo računa o principu proporcionalne zastupljenosti lica sa invaliditetom kojih je oko 10% ukupnog stanovništva u Crnoj Gori, bar osam poslanika bi trebalo da budu lica sa invaliditetom ili neko od roditelja djece sa teškoćama u razvoju. Od 13 prioriternih objekata definisanih Akcionim planom za prilagođavanje objekata u javnoj upotrebi za pristup licima smanjene pokretljivosti za 2014. godinu nijedan u prethodnom periodu nije prilagođen, što je konstatovano i u Izvještaju Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2014. godinu.

Saopštio je da su primijetni određeni pozitivni pomaci u odnosu na prethodni period naglašavajući da je Ministarstvo rada i socijalnog staranja donijelo Pravilnik o grant šemama i da je raspisan javni poziv na kojem su podijeljena sredstva u iznosu milion eura za lica sa invaliditetom, koja, po njegovoj ocjeni, nijesu pravilno raspodijeljena, jer nijesu usmjerena samo za zapošljavanje lica sa invaliditetom, znatno više za održavanje konferencija, okruglih stolova, izrada brošura i sličnih aktivnosti. Smatra da će lica sa invaliditetom nakon tih obuka opet biti vraćena kući, u četiri zida, dok će pojedinci dobiti dobre honorare. Izrazio je očekivanje da će navedeno iskustvo doprinijeti kvalitetnijoj raspodjeli sljedećom prilikom. Zahvalio je na izuzetno korektnom odnosu velikog broja predstavnika Ministarstva rada i socijalnog staranja i zaposlenih u centrima za socijalni rad prema predstavnicima Saveza "Naša inicijativa".

Međutim, ukazao je na dvije situacije koje su posebno pogodile roditelje djece sa teškoćama u razvoju. Skupština Crne Gore nedavno nije usvojila Predlog zakona o dopunama Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti kojima je, između ostalog, bilo predloženo da se roditelju-njegovatelju lica koje je korisnik lične invalidnine obezbijedi mjesečna naknada, iako takva praksa postoji u zemljama okruženja: Sloveniji i Hrvatskoj. Saopštio je da ih je dodatno zabrinuo i stav predstavnika Ministarstva rada i socijalnog staranja saopšten na nekoj od prethodnih sjednica Odbora za ljudska prava i slobode da Ministarstvo nije saglasno sa predlogom da se roditelju djeteta sa teškim smetnjama u razvoju obezbijedi odgovarajuća naknada, jer smatraju da takav pristup nije inkluzivan i doprinio bi još većem zatvaranju porodica koje imaju djecu sa teškoćama u razvoju. Iz Saveza "Naša inicijativa" ocjenjuju da je to u suprotnosti sa stavom Evropske unije i međunarodnim standardima i smatraju da roditeljima djece sa smetnjama u razvoju treba prepustiti da odluče šta je njihov interes i najbolji interes njihovog djeteta. Podržao je mišljenje Predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode da su djeca sa teškoćama u razvoju najranjivija kategorija društva i da poslanici moraju biti lobisti za građane, posebno za djecu sa teškoćama u razvoju. Izrazio je nadu da će se u narednom periodu više pažnje posvećivati djeci sa teškoćama u razvoju.

Podsjetio je da je prošle godine, prema podacima sa web sajta Ministarstva rada i socijalnog staranja, u oblasti socijalne i dječije zaštite ostvarena ušteda u iznosu od 2 541 000 eura, a za naknade roditelju/njegovatelju djece sa teškoćama u razvoju koju su inicirali, po podacima koje posjeduju u Savezu, trebalo je obezbijediti oko milion i 600 hiljada eura.

Takođe, podsjetio je i na Zaključke Skupštine Crne Gore iz 2012. godine kojima je propisano da će u slučaju da se ostvari povećanje poreskih prihoda u odnosu na plan, Vlada predložiti mjere u cilju povećanja izdataka i socijalnih naknada za socijalna davanja, dječje dodatke, tuđu njegu i pomoć i invalidninu. Iako su, prema podacima Ministarstva finansija, prihodi bili 100 miliona eura iznad planiranih, sredstva nijesu usmjerena u navedene svrhe. 2013. godine je donešen Zakon o socijalnoj i dječijoj zaštiti, ali socijalna davanja nijesu uvećana.

U vezi sa glasanjem o Predlogu zakona o dopunama Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti, Korać je izrazio bojazan da su roditelji djece sa najtežim smetnjama u razvoju bili "taoci" istovremenog predloga da se majkama sa troje ili više djece takođe obezbijedi odgovarajuća mjesečna naknada. Iz tog razloga trebalo je predložiti dva predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti. Razočarani su što je jedan broj poslanika prilikom rasprave o Predlogu zakona o dopunama Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti govorio da isti treba podržati, a prilikom glasanja nijesu podržali Predlog zakona. Pohvalio je i zahvalio poslanicima koji su podržali navedeni Predlog zakona, kao i stav poslanika koji su bili "uzdržani".

Pogođeni su aktuelnom medijskom pažnjom zbog zloupotreba prava na povlasticu za putovanje lica sa invaliditetom, ocjenjujući da je Ministarstvo rada i socijalnog staranja trebalo senzitivnije i pažljivije

pristupiti tom problemu, jer se kao roditelji svakog lica sa invaliditetom koje je koristilo te povlastice osjećaju osumnjičenim. Smatra da treba sprovesti ispitni postupak gdje god ima sumnje da sredstva nijesu namjenski korišćena i sankcionisati lica koja su to činila. Iznos od 370 000 eura, koliko je potrošeno u martu 2015. godine za ove svrhe, je zaista značajan, ali, po riječima Milisava Koraća, to je oko 1% od 35 miliona eura koliko je licima sa invaliditetom uzeto iz Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje u poslednjih pet godina. Takođe, nije dobro što je istovremeno obustavljena isplata sredstava i za školski prevoz, jer pojedine porodice sada nemaju sredstva da vode djecu u školu, zbog čega je trebalo izuzeti makar nekih 100 zaposlenih lica sa invaliditetom koji ta sredstva koriste kako bi svakodnevno putovali do posla. S obzirom na veliko interesovanje predstavnika udruženja koja se bave zaštitom prava djece sa teškoćama u razvoju zamolio je ministarku Kovačević da ih informiše kada će i kako ovaj problem biti riješen. Saopštio je da su uputili poziv Ministarki rada i socijalnog staranja da posjeti njihov Savez kako bi detaljnije razgovarali o svim problemima i izrazio nadu da će ih Ministarka uskoro posjetiti.

Izvršni direktor Saveza „Naša inicijativa“ je naglasio da u Crnoj Gori još uvijek nije riješen problem stomatološke zaštite za djecu sa teškoćama u razvoju zbog čega su i dalje primorani da djecu vode na liječenje u Beograd. Naveo je da tuđa njega i dalje iznosi 63 eura, kao prije pet godina, a dječiji dodaci su 19 eura, odnosno 33 eura za djecu sa invaliditetom i naveo da je jednom broju djece ukinut dječiji dodatak iako nijesu završili školovanje u Centru „1. jun“. Ukazao je na problem da se djeci sa smetanjama u razvoju samo sa određenim dijagnozama omogućava rehabilitacija u Institutu u Igalu do 15-te godine starosti, što predstavlja određeni vid diskriminacije u odnosu na djecu sa tjelesnim invaliditetom kojoj je ta vrsta rehabilitacije neophodna. Korać je ocijenio da su djeca sa intelektualnim smetnjama u razvoju koja završe srednje škole u posebno teškom položaju, jer po okončanju školovanja se ne zapošljavaju i primorani su da se zatvore u kuću.

Takođe, dinamika otvaranja dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju nije na zadovoljavajućem nivou. Obično se godišnje otvori jedan dnevni centar pa bi još desetak godina trebalo da se u svakoj opštini obezbijedi dnevni centar. Podsjetio je da je još dr Suad Numanović, kao ministar rada i socijalnog staranja, obećao da će se u toku njegovog mandata otvoriti dnevni centri u svim opštinama u Crnoj Gori. Istakao je da se otvaranjem dnevnih centara ne rješavaju svi problemi djece sa smetnjama u razvoju, jer u jednom dnevnom centru ne mogu da budu smješteni sva ova djeca iz određene opštine. Poseban problem su osobe sa navršениh 27 godina života jer im tada prestaje pravo da borave u dnevnim centrima i vraćaju se kući bez realne mogućnosti za zaposlenje. Izrazio je očekivanje da će nova Ministarka rada i socijalnog staranja, u koju imaju veliko povjerenje, doprinijeti rješavanju problema sa kojima se djeca sa teškoćama u razvoju svakodnevno suočavaju.

Nataša Anastasov, predstavnica NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ je uputila zahvalnost Odboru za ljudska prava i slobode na zalaganju za poboljšanje položaja djece sa smetnjama u razvoju. Kao predsjednica Udruženja roditelja djece i mladih sa smetnjama u razvoju „Puževa kućica“ iz Budve, ukazala je da inicijativu za otvaranje dnevnog centra u Budvi ovog Udruženja datira od 2007. godine, a dnevnog centra još nema. Iako se već dvije godine govori na ovu temu, u Budvi ne postoji nijedan sistem podrške za ovu populaciju, osim Udruženja roditelja, a djeca se usmjeravaju u specijalne škole i resursne centre u Podgorici, Baru i Kotoru, zbog čega su roditelji prinuđeni da svoju djecu dovoze u navedene centre. Tako veliki broj djece ostaje kod kuće da roditelji brinu o njima.

Osvrnula se na Predlog zakona o dopunama Zakona o socijalnoj i dječiji zaštiti, koji je za njih bio od velikog značaja i u čije usvajanje su ulagali velike nade. Roditelji ove djece su izrazili žaljenje i razočaranje zbog njegovog neusvajanja. Podsjetila je da svakodnevna roditeljska briga o ovoj djeci predstavlja mukotrpan rad, naročito za majke. Uputila je molbu Ministru rada i socijalnog staranja da, ukoliko je u mogućnosti, utiče na otvaranje dnevnog centra u Budvi, jer bi im se značajno pomoglo. Kako je istovremeno predsjednica Savjeta roditelja JU Resursni centar za djecu i mlade „Podgorica“, učesnicima sastanka je predložila da se u okviru ovog Resursnog centra otvori dnevni centar, imajući u vidu da je prema broju stanovnika u Podgorici, potrebno još deset dnevnih centara, pored Dnevnog centra na Starom Aerodromu koji još nije u funkciji. Inicijativa je pokrenuta zbog smanjenja broja djece koja se upisuju u Resursni centar, ali i zbog porasta djece sa kombinovanim teškim smetnjama kojima je potreban dnevni

centar. Resursni centar posjeduje prostor adekvatan za tu namjenu, školski prevoz, ishranu učenika, bavi se djelatnošću socijalizacije i rehabilitacije djece sa najtežim smetnjama u razvoju, a nastavni kadar bi se uposlio raspodjelom. Nikakva dodatna finansijska sredstva ne bi bila potrebna, niti zapošljavanje novih radnika, jer postoji dovoljan broj edukovanog stručnog kadra sa velikim radnim iskustvom. Problem, po njenoj ocjeni, predstavljaju, pravne i administrativne barijere između Ministarstva prosvjete, Ministarstva rada i socijalnog staranja i Glavnog grada Podgorice. Zamolila je za napor kojim bi se prevazišao ovaj problem. Ukazala je i na negativnu kampanju u vezi za povlasticama za putovanja lica sa invaliditetom. Roditelji su saglasni da zloupotrebe treba da se ispituju, ali smatraju da se medijskim senzacionalizmom nepotrebno stvara loša slika o roditeljima i djeci sa smetnjama u razvoju.

Slobodan Vuković, predsjednik Upravnog odbora NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju "Naša inicijativa" i član Savjeta za brigu o licima sa invaliditetom je izrazio posebno zadovoljstvo zbog činjenice da se ministar rada i socijalnog staranja odazvala pozivu za ovaj sastanak. Izrazio je zahvalnost Službi Odbora za ljudska prava i slobode zbog kvalitetno sačinjenih zapisnika o aktivnostima na kojim su kao predstavnici prisutni.

Podsjetio je da je pokretački momenat za osnivanje Saveza udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju činjenica da su roditelji djece sa teškoćama u razvoju, kao i svijest da rješavanjem problema sopstvene djece mogu pomoći i ostaloj djeci. Naglasio je da Savez djeluje oko 15 godina i da ga čini 20 udruženja na nivou Crne Gore, kao i da su krovna organizacija u oblasti prava lica sa invaliditetom. Saopštio je da ova nevladina organizacija Odbor za ljudska prava i slobode smatra prijateljskom kućom, a cijeni i zahvalna je i poslanicima i vladajuće koalicije i opozicije, čak i onima koji nijesu glasali za neke njihove vrlo značajne predloge. Sastanke NVO "Naša inicijativa" i Odbora smatra prijateljskim razgovorima koji im pružaju priliku da iznesu činjenice i da se sagledaju mogućnosti za poboljšanje stanja. Podsjetio je da zahtjevi ove organizacije nikada nisu bili prezahtjevni, jer je riječ o humanitarnoj organizaciji koja ima za cilj da riješi problem djece sa teškoćama u razvoju.

Otvorio je određeni broj pitanja, od kojih neka nijesu u ingerenciji Ministarstva rada i socijalnog staranja, jer vjeruje da ministarka Kovačević može biti posrednik i u komunikaciji i saradnji sa drugim ministrima doprinijeti rješavanju njihovih problema. Iako je postojanje asistenata u nastavi izuzetno pozitivno, javlja se diskriminacija prilikom dodjele asistenata koja ne bi trebalo da postoji. Iznio je podatak da se nekim udruženjima u Podgorici dodjeljuje 50 asistenata u nastavi za jednu godinu, a na cijelom Primorju ne postoji toliko asistenata, kao i da u Baru, četvrtoj crnogorskoj opštini po broju stanovnika, imaju samo četiri asistenta. Za 15 godina djelovanja NVO "Naša inicijativa" uticalo se na svijest ljudi, pa je tako probudena svijest mladih u Baru koji su se usmjerili i školovali za zanimanja logopeda i defektologa, ali, nažalost, nalaze se na Birou rada iako postoji potreba za ovim kadrom. Kao vrlo pozitivan, Slobodan Vuković je istakao Vladin Program stručnog osposobljavanja, zahvaljujući kojem je u prethodnoj godini u njihovom Udruženju izvršeno oko 3.000 fizioterapeutskih tretmana za djecu sa smetnjama u razvoju. Zahvaljujući tome, Zavod za zapošljavanje im je u tekućoj godini obezbjedio još jednog fizioterapeuta, na određeno vrijeme. Izdvojio je podatak da 80 % svih usluga za osobe sa invaliditetom pruža nevladini sektor, a da u nekim opštinama to isključivo rade nevladine organizacije. Kao negativno, istakao je da mladi ljudi sa završenim Defektološkim fakultetom koji su bili angažovani u NVO "Naša inicijativa" nemaju pravo da polažu stručni ispit za rad u državnim organima, a riječ je o defektolozima i logopedima koji bi trebalo da rade u školskom i zdravstvenom sistemu, zbog čega je predlog Saveza bio da nadležna ministarstva formiraju svoju komisiju za polaganje njihovog stručnog ispita. Iako takvo rješenje za sada ne postoji u zakonu, smatra da bi bilo dobro da se ta izmjena napravi i riješi postojeći problem.

Slobodan Vuković je saopštio podatak da je 2009. godine opština Bar dobila 137.000 eura namjenskih sredstava za dnevni centar, a da njegova izgradnja nije ni započeta. Očekuje da će novi predsjednik Opštine Zoran Srzentić, kao ljekar, imati više senzibiliteta za ove probleme. Činjenica je da Bar ima dvije velike osnovne škole sa preko 2.000 učenika, a nemaju nijednog logopeda, dok škole u Podgorici sa istim brojem đaka već desetak godina imaju logopeda. Međutim, veliki pomak predstavlja početak rada Centra za djecu sa smetnjama u razvoju pri Domu zdravlja Bar gdje rade psiholog, logoped i pedijatar. Od logopeda Centra su dobili informaciju da su za nepunih dva mjeseca pružene usluge logopeda za 115 djece. U vrtićima je sve veći broj djece sa razvojnim poteškoćama. Uputio je molbu Ministru rada i

socijalnog staranja da, ukoliko je moguće, sa Ministarstvom prosvjete provjeri da li su direktori dvije najveće osnovne škole u Baru- OŠ „Jugoslavija“ i OŠ „Blažo Jokov Orlandić“ ikada uputili zahtjev za zapošljavanje logopeda. Saopštio je da je kao roditelj lica sa teškoćama u razvoju povlastice na putovanja, shodno Zakonu, po prvi put iskoristio prethodne godine i sada se osjeća pomalo neprijatno, naglašavajući da on sa djetetom putuje svuda, čak i na planine, ali zbog cijele situacije oko korišćenja povlastica za putovanje lica sa invaliditetom vjerovatno više neće koristiti te povlastice. Takođe, mišljenja je da i potvrde u centrima za socijalni rad nije uvijek lako obezbijediti, jer se ne može uvijek uskladiti vrijeme putovanja lica sa invaliditetom sa radnim vremenom službenika centara za socijalni rad. Ukazao je na problem nepristupačnosti centara za socijalni rad i zdravstvenih ustanova za pristup lica sa invaliditetom, izražavajući uvjerenje da će se postojeći problemi riješiti.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da se često govori kako su ljekari najkorumpiraniji ljudi u Crnoj Gori, ali da se on i dr Ljiljana Đurašković, kao ljekari po profesiji, nijesu zbog toga osjećali uvrijeđenim, već podržavaju sve aktivnosti u cilju suzbijanja korupcije, pa bi tako i roditelji djece sa teškoćama u razvoju trebali snažno da se založe za istragu povodom svih nepravilnosti i zloupotreba u korišćenju sredstava za povlastice za putovanja lica sa invaliditetom, jer je to u njihovom interesu.

Ministar rada i socijalnog staranja Zorica Kovačević je izrazila zadovoljstvo što prisustvuje sastanku i istakla da će i u narednom periodu, u skladu sa raspoloživim vremenom, prisustvovati sjednicama Odbora za ljudska prava i slobode kako bi se razgovaralo o svim važnim temama.

Istakla je da je u prethodnih desetak dana održala sastanke sa predstavnicima nevladinih organizacija, shodno njihovim zahtjevima i da su razgovarali o modelima saradnje. Saopštila je da je njena intencija da Ministarstvo na raznim poljima saraduje sa nevladinim sektorom, što je rađeno i u prethodnom periodu, jer su u svim radnim grupama koje je formiralo Ministarstvo, po pozivu, učestvovali i predstavnici nevladinog sektora. Dogovoreno je da se u centrima za socijalni rad, u saradnji sa nevladinim sektorom, realizuju obuke za postupanje u slučajevima porodičnog nasilja. Pripremljena je brošura koja će uskoro biti odštampana. Navela je i da je na sastanku sa Dirk Langeom, šefom Jedinice za Crnu Goru u Generalnom direktoratu Evropske komisije za susjedsku politiku i pregovore o proširenju, održanom 23. aprila 2015. godine, razgovarala o saradnji ovog Ministarstva sa nevladinim sektorom. Informisala ga je da su predstavnici nevladinog sektora i u dosadašnjem periodu bili uključeni u brojne aktivnosti Ministarstva rada i socijalnog staranja, a da će tako biti i ubuduće. Ministarka je obećala da će posjetiti Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju “Naša inicijativa”.

Zamolila je izvršnog direktora Naše inicijative da dostavi podatke koje posjeduje u vezi sa brojem roditelja u Crnoj Gori koji imaju dijete sa najtežim smetnjama u razvoju i sredstvima koja bi bila neophodna za obezbjeđivanje naknade tim roditeljima. Naglasila je da se uvijek mora voditi računa o realnom stanju i o mogućnosti da se određeni zakon po usvajanju u Skupštini primijeni, odnosno da se u Budžetu obezbijede sredstva neophodna za njegovu primjenu. Složila se sa ocjenom da su mala socijalna davanja, i da će učiniti napor da se u narednom periodu, u skladu sa realnim mogućnostima, povećaju.

Ukazala je da kao Ministar rada i socijalnog staranja ima pravo da kontroliše način na koji su korišćena sredstva za povlastice na putovanje lica sa invaliditetom, jer iznos od 370 000 eura koliko je potrošeno za ovu namjenu u martu mjesecu svakako je zabrinjavajući. Zabrinjavajuće je da je Intours izdao 10 000 potvrda za tri mjeseca, a u martu 2015. godine, po izuzetno lošim vremenskim prilikama, 1000 lica je putovalo iz Podgorice za Gusinje. Istakla je da će se zalagati za što veću inkluziju djece sa teškoćama u razvoju u crnogorsko društvo, za njihova putovanja, druženja i izlaske iz kuće. Saopštila je da će Ministarstvo tog dana ili u narednih nekoliko otpustiti sredstva za ove namjene, ali su željeli iskontrolisati način njihovog trošenja. Zabrinjavajuće je da je 700 000 eura potrošeno za samo tri mjeseca i ukazala da su utvrdili određene zloupotrebe. Došli su do podataka da su umrla i nepokretna lica koristila ta sredstva. Ukazala je da je prošle godine za ove namjene utrošeno oko dva miliona eura, a procjena je bila 300 000 eura. Nije logično da se u jednom mjesecu iskoristi svih 12 putovanja koja lica sa invaliditetom sledeju za cijelu godinu. Saopštila je da će u narednom periodu utvrditi koje mjere će preduzeti prema onima za koje se utvrde zloupotrebe, a kao ministar neće podnijeti nijednu krivičnu prijavu ni za jednog korisnika, ali ima pravo da kontroliše kako rade centri za socijalni rad. Naglasila je da zaposleni u centrima za socijalni rad

moraju profesionalno izvršavati svoje obaveze, jer službenici centara za socijalni rad moraju biti servis za građane.

Ministar rada i socijalnog staranja je naglasila da je u cijeloj Crnoj Gori u dnevnim centrima prethodne godine boravilo svega 139 djece. U Dnevnom centru u Mojkovcu boravilo je samo jedno dijete, dok ih je mali broj i u Dnevnom centru na Cetinju, a zaposlenim licima u tim ustanovama moraju se isplaćivati zarade, iako ne rade punim kapacitetom. Navela je da Ministarstvo rada i socijalnog staranja za boravak svakog djeteta u dnevnom centru za djecu sa smetnjama u razvoju plaća 150 eura mjesečno, a taj novac je neiskorišćen.

Ministar rada i socijalnog staranja je ocijenila da Vlada Crne Gore, Skupština i lokalne samouprave, u saradnji sa nevladinim sektorom moraju voditi kampanje u cilju upoznavanja što većeg broja građana sa servisima koje pružaju dnevni centri kako bi što veći broj djece sa smetnjama u razvoju izašao iz kuće i boravio u njima. Naložila je zaposlenima u centrima za socijalni rad da sa zaposlenima iz lokalnih samouprava obilaze porodice koje imaju djecu sa teškoćama u razvoju kako bi ih informisali o uslugama u dnevnim centrima i ubijedili roditelje da djecu šalju kako bi doprinijeli njihovoj inkluziji u crnogorsko društvo. Planirano je da se ove godine otvori pet dnevnih centara, a sledeće dnevni centar u Danilovgradu, jer su opredijeljena sredstva, a čeka se određivanje lokacije. Obavijestila je predstavnike NVO „Naša inicijativa“ da je boravila u Budvi i Kotoru i da se za otvaranje dnevnog centra u Budvi očekuje prostor, a Ministarstvo će opredijeliti sredstva za rekonstrukciju, dok se u Kotoru planira otvaranje dnevnog centra u okviru prostorija Resursnog centra za sluh i govor. U Domu starih u Risnu postoje uslovi, prostor i zaposleni, tako da bi se u jednom dijelu te Ustanove mogao otvoriti i dnevni centar. U Baru je pripremljen projekat i sigurna je da će se ubrzo realizovati. Ukoliko ima prostora i dovoljno stručnog kadra u okviru Resursnog centra za djecu i mlade “Podgorica”, saopštila je da je Ministarstvo rada i socijalnog staranja, u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i Glavnim gradom spremno da podrži ideju za otvaranje dnevnog centra u sklopu postojećeg Resursnog centra i da će plaćati po 150 eura za boravak svakog djeteta sa teškoćama u razvoju u toj ustanovi, pa, iako u ovom trenutku nemaju ta sredstva naći će način da se ona obezbijede. Ministarstvo izražava punu spremnost za saradnju sa lokalnim samoupravama u cilju otvaranja dnevnih centara i boravka što većeg broja djece sa njima. Ministarka rada i socijalnog staranja je podsjetila da je u Danilovgradu redovno organizovala svečanost povodom Nove godine i uručivanje paketića za djecu čiji su roditelji zaposleni u Domu zdravlja, kao i za djecu sa smetnjama u razvoju. Smatra da u svim opštinama dnevni centri treba da budu u centru grada kako bi djeca sa teškoćama u razvoju na pravi način bila uključena u društvo i svakodnevno komunicirala sa njihovim vršnjacima i svim ostalim građanima. Takođe, saopštila je da postoje značajne razlike u odnosu prema djeci sa teškoćama u razvoju na sjeveru, jugu i u centralnom dijelu Crne Gore. Ministarka Kovačević je upoznala učesnike sastanka sa ličnim iskustvom i načinom na koji je i sama kada je bila dijete reagovala kada se prvi put susrela sa osobom sa invaliditetom.

Podsjetila je da je u prethodnom periodu pružala kontinuiranu podršku Udruženju “Rastimo zajedno” iz Danilovgrada, čiji članovi u Domu zdravlja u Danilovgradu imaju obezbijedene termine za fizijatra, fizikalnu terapiju, kao i podršku svih zaposlenih u Domu zdravlja, na šta treba da se ugledaju sve ostale lokalne samouprave i zdravstvene ustanove u Crnoj Gori. Saopštila je da je u Domu zdravlja u Danilovgradu određen dan kada će djecu sa teškoćama u razvoju pregledati fizijatar, ali da to nije urađeno kako bi se ova lica odvojila od ostalih pacijenata, već iz razloga što djeci treba posvetiti veću pažnju. Smatra da nevladine organizacije sredstva koja dobiju za funkcionisanje i uglavnom ih utroše za plaćanje zdravstvenih usluga licima sa invaliditetom, nepotrebno to čine, jer ta lica treba da imaju prioritet usluga u svim zdravstvenim ustanovama. U vezi sa problemom pristupačnosti lica sa invaliditetom javnim ustanovama, zamolila je Slobodana Vukovića da taj problem iznese na sjednici Savjeta za brigu o licima sa invaliditetom kako bi o istom detaljnije razgovarali.

Ministar rada i socijalnog staranja smatra da shodno Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom treba obezbijediti što veće zapošljavanje lica sa invaliditetom, jer poslodavac koji zaposli lice ima određene subvencije, podsjećajući da je i sama zaposlila jedno lice u Domu zdravlja u Danilovgradu. Smatra da i tu treba voditi kampanju kako bi poslodavci u što većoj mjeri zapošljavali lica sa invaliditetom.

Obavijestila je da će radnici u centrima za socijalni rad raditi u dvije smjene, do 21 sat, a vikendom će biti organizovano dežurstvo kako bi ovjerali zahtjeve za putovanje lica sa invaliditetom, a ukoliko se lica sa invaliditetom suoče sa problemima, saopštila je da je mogu direktno obavijestiti, a ona će preduzeti mjere za rješavanje problema. Takođe, radnik centra za socijalni rad treba na odgovarajućem mjestu da ovjerali zahtjev za putovanje licu sa invaliditetom ukoliko zbog nepristupačnosti centra za socijalni rad lice koje koristi invalidska kolica nije u mogućnosti da dođe do kancelarije centra za socijalni rad u kojoj se obavljaju ti poslovi.

Zamjenica predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Ljiljana Đurašković je obećala predstavnicima NVO "Naša inicijativa" da će u poslanicima uvijek imati vjerne slušaoce i da će nastojati, koliko je u njihovoj moći, da pomognu djeci sa teškoćama u razvoju. Kao ljekar bila je u prilici da ukaže medicinsku pomoć licu sa teškoćama u razvoju, a to lice čak nije bilo nigdje evidentirano, niti je imalo zdravstvenu knjižicu i ličnu kartu. Saglasna je da treba doprinijeti većoj inkluziji tih lica kako bi konačno izašli iz svojih domova i zatvorenih kapija. Saopštila je da u Ulcinju postoji Dnevni centar u kojem boravi određen broj djece sa teškoćama u razvoju, iako je to prilično patrijarhalna sredina. Zaključila je da svi nadležni, uz sadejstvo Ministarstva zdravlja, Ministarstva rada i socijalnog staranja i Ministarstva prosvjete, treba da daju doprinos poboljšanju položaja lica sa invaliditetom u Crnoj Gori i tek tada se mogu očekivati rezultati. Neophodno je da u radu i pružanju pomoći ovoj djeci budu uključeni fizijatar, logoped, psiholog, dječiji psihijatar kojeg Crna Gora još uvijek nema, jer je na specijalizaciji. Jedinstvenim djelovanjem svih subjekata društva može se postići uspjeh.

Milislav Korać je saopštio da se nijesu obratili zahtjevom za održavanje sastanka sa Ministarkom rada i socijalnog staranja, jer su očekivali da će Ministarka organizovati zajednički sastanak sa predstavnicima nevladinih organizacija, a ministarka Kovačević je pojasnila da su predstavnici nevladinih organizacija upućivali zahtjeve za odvojene sastanke pa su im izašli u susret i obećala mu da će doći u posjetu njihovoj organizaciji. Saopštio je da će je tom prilikom detaljnije upoznati i sa njihovim iskustvima u radu dnevnih centara i problemima sa kojima se suočavaju, navodeći da je prilikom potpisivanja ugovora o osnivanju dnevnih centara bitno da osim predstavnika Ministarstva rada i socijalnog staranja i lokalne samouprave budu i predstavnici roditelja djece sa teškoćama u razvoju. Takođe, bitno je da u dnevnim centrima budu zaposlena stručna lica koja su senzibilisana prema problemima djece sa teškoćama u razvoju.

Na kraju, predsjednik Odbora je zaključio da je razgovor bio produktivan, a da su učesnici sastanka u obavezi da nastave sa radom i saradnjom u cilju poboljšanja položaja ove ranjive populacije. Neophodno je raditi na podizanju svijesti građana u cilju boljeg razumijevanja i prihvatanja lica sa invaliditetom.